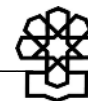

با نمایندگان مردم در مجلس نهم ۱۱. آشنایی با بخش آموزش عالی

به نام خدا

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱
چکیده.....	۲
مقدمه.....	۲
فصل اول - مدیریت و مراکز تصمیم‌گیری در آموزش عالی.....	۳
۱. مراکز تصمیم‌گیری فرابخشی.....	۳
۱-۱. شورای عالی انقلاب فرهنگی.....	۳
۱-۲. شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری.....	۵
۲. مراکز تصمیم‌گیری بخشی.....	۶
۲-۱. مدیریت و تصمیم‌گیری در ستاد.....	۶
۲-۲. مدیریت و تصمیم‌گیری در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی.....	۲۱
۳. اهم چالش‌های آموزش عالی.....	۳۱
فصل دوم - آمار آموزش عالی در یک نگاه کلی.....	۳۴
۱. تعداد ثبت‌نام‌شدگان در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی.....	۳۴
۱-۱. آمار ثبت‌نام‌شدگان به تفکیک شیوه و نوع تحصیل.....	۳۴
۱-۲. آمار ثبت‌نام‌شدگان به تفکیک گروه‌های تحصیلی.....	۳۶
۱-۳. آمار ثبت‌نام‌شدگان به تفکیک دوره‌های تحصیلی.....	۳۸
۲. تعداد دانشجویان در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی.....	۴۰
۲-۱. آمار دانشجویان به تفکیک شیوه و نوع تحصیل.....	۴۰
۲-۲. آمار دانشجویان به تفکیک گروه‌های تحصیلی.....	۴۲
۲-۳. آمار دانشجویان به تفکیک دوره‌های تحصیلی.....	۴۴
۳. تعداد دانش‌آموختگان در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی.....	۴۶
۳-۱. آمار دانش‌آموختگان به تفکیک شیوه و نوع تحصیل.....	۴۶
۳-۲. آمار دانش‌آموختگان به تفکیک گروه‌های تحصیلی.....	۴۸
۳-۳. آمار دانش‌آموختگان به تفکیک دوره‌های تحصیلی.....	۵۰
۴. آمار کادر آموزشی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی به تفکیک مرتبه علمی.....	۵۲
منابع و مآخذ.....	۵۶

با نمایندگان مردم در مجلس نهم ۱۱. آشنایی با بخش آموزش عالی

پیشگفتار

جایگاه مجلس شورای اسلامی در مقام «خانه ملت» که «عصاره فضایل مردم» است و در جایگاه مرجع انحصاری قانونگذاری در کشور که صلاحیت نظارت بر امور کشور را هم دارد به قدری والاست که معمار کبیر انقلاب اسلامی خمینی روح‌الله این جایگاه را در رأس امور دانست.

وظیفه نمایندگی و وظیفه الهی در مقام نمایندگی مردم در نظام اسلامی است و نمایندگان محترم مجلس ضروری است که با علم و عمل به این تکلیف عمل نموده و پاسدار حقوق مردم شریف بوده و در تحقق اهداف انقلاب اسلامی تلاش نمایند.

مهمترین وظیفه مجلس شورای اسلامی و نمایندگان محترم مجلس، قانونگذاری و نظارت بر حسن اجرای قوانین مصوب است. بدیهی است برای کارآمدی و اثربخشی هرچه بیشتر فعالیت‌هایی که در بازه زمانی چهارساله دوره نهم مجلس در این دو عرصه انجام می‌گیرد لازم است تا نمایندگان محترم توجه خود را معطوف به موضوعات و مسائلی نمایند که تأثیر قانونگذاری آنها در نظام اجرایی کشور بادوام و فراگیر بوده و تضمین‌کننده توأمان توسعه و عدالت باشد.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در راستای ارائه خدمت به نمایندگان محترم مبادرت به تهیه یک بسته اطلاع‌رسانی در موضوعات مختلف نموده است تا اطلاعات لازم و مورد نیاز اولیه را جهت نمایندگان برگزیده مردم در دوره نهم مجلس تأمین نماید و چنانچه نمایندگان برگزیده در موضوعاتی اطلاعات کمتری را داشته باشند با استفاده از این مجموعه امکان افزایش سطح دانش آنان در این موارد فراهم شود. موضوعاتی که در این سلسله گزارشات انتخاب شده‌اند در موضوعات مختلف حقوقی، سیاسی، اقتصادی، برنامه و بودجه، اجتماعی، زیربنایی، انرژی و صنعت و معدن با همین رویکرد برگزیده و اولویت‌گذاری شده‌اند.

امید است آنچه انتشار یافته و در اختیار قرار گرفته قابل استفاده و مفید باشد و اطلاعات اولیه لازم مورد نیاز را برای نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی فراهم نماید. همچنین امید است دوره نهم مجلس شورای اسلامی با همکاری تمام نهادهای مؤثر در سیاستگذاری و همت نمایندگان

شاهد دوره‌ای پربار و کارآمد از نظام قانونگذاری باشیم که مرضی حضرت حق جل و علا و حضرت بقیه‌الله قرار گیرد.

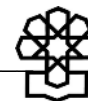
چکیده

گزارش حاضر، که برای آشنایی نمایندگان مجلس شورای اسلامی با کارکردهای بخش آموزش عالی کشور تهیه شده است، در فصل اول به اختصار به معرفی مراکز فرابخشی و بخشی تصمیم‌گیری در آموزش عالی و دو حوزه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی می‌پردازد و ضمن توضیح پیرامون ساختار، وظایف و مأموریت‌های حوزه‌های مختلف صف و ستاد، نظام آموزش عالی کشور را معرفی می‌کند. در فصل دوم «گزارش» به ارائه آمار آموزش عالی ایران در سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰ پرداخته شده است. با این هدف که هریک از نمایندگان ضمن احاطه بر اطلاعات کلان پیرامون آموزش عالی کشور، از وضعیت آموزش عالی در استان خویش نیز مطلع باشند. علاوه بر این گزارش به معرفی مدیریت و مراکز تصمیم‌گیری در آموزش عالی می‌پردازد و همچنین به چند مورد از چالش‌های مهم آموزش عالی اشاره می‌کند و در نهایت به آمار آموزش عالی از منظر تعداد ثبت‌نام‌شدگان، دانشجویان، دانش‌آموختگان و در نهایت آمار کادر آموزشی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی می‌پردازد.

مقدمه

جایگاه و شأنیت نمایندگان مجلس شورای اسلامی از یکسو و اهمیت و وزن وظایف و مسئولیت‌های آنان از سوی دیگر، اطلاع و احاطه آنان بر ساختار یکایک دستگاه‌های اجرایی تشکیل‌دهنده دولت، مراکز و مراجع مهم تصمیم‌گیری و حدود تکالیف و اختیارات هر یک از آنها، اهداف، وظایف و مأموریت‌های مصوب و دستاوردهای آنها را ضروری می‌سازد. زیرا آرای نمایندگان مجلس بر سرنوشت ملت و کشور اثرگذار است و به این لحاظ ضروری است که هر رأی و نظری که از نمایندگان صادر می‌شود، مبتنی بر شناخت کامل موضوع و اطلاعات دقیق و جامع صورت گیرد.

بر این اساس تهیه اطلاعات مختصر و مفیدی برای آشنایی نمایندگان با امهات امور مربوط به کلیه دستگاه‌های اجرایی کشور، بالاخص دستگاه‌های اجرایی مرتبط با کمیسیون‌های اصلی و فرعی متبوع هر یک از نمایندگان مورد توجه مرکز پژوهش‌های مجلس قرار دارد.

گزارش حاضر، که می‌تواند مورد استفاده عموم نمایندگان، به‌خصوص اعضای کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی قرار گیرد، به‌اختصار به معرفی مراکز فرابخشی و بخشی تصمیم‌گیری در آموزش عالی و دو حوزه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی می‌پردازد و ضمن توضیح پیرامون ساختار، وظایف و مأموریت‌های حوزه‌های مختلف صف و ستاد، کارکردها و دستاوردهای نظام آموزش عالی کشور را در کلان و به تفکیک استان معرفی می‌کند. تا هر یک از نمایندگان ضمن احاطه بر اطلاعات کلان آموزش عالی کشور، از وضعیت آموزش عالی در استان خویش نیز مطلع باشند.

فصل اول - مدیریت و مراکز تصمیم‌گیری در آموزش عالی

مراکز تصمیم‌گیری در آموزش عالی جمهوری اسلامی ایران را می‌توان در دو حوزه فرابخشی و بخشی مورد بررسی قرار داد. در حوزه فرابخشی، مجلس شورای اسلامی، هیئت وزیران، شورای عالی انقلاب فرهنگی و شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری، عمده‌ترین و اثرگذارترین مراکز تصمیم‌گیری در آموزش عالی به‌شمار می‌روند. با این همه، وجه غالب در این میان به ترتیب با مجلس شورای اسلامی و شورای عالی انقلاب فرهنگی است که حسب مورد با وضع قانون و مقررات، نظام اجرایی آموزش عالی کشور متشکل از وزارت علوم تحقیقات و فناوری، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی و پژوهشی را به اجرای برنامه‌ها، اعمال راهبردها، سیاست‌ها و خط‌مشی‌ها و به‌کارگیری ضوابط و معیارهایی مکلف می‌سازد یا آنها را از پرداختن به اموری خاص نهی می‌کند.

۱. مراکز تصمیم‌گیری فرابخشی

۱-۱. شورای عالی انقلاب فرهنگی

شورای عالی انقلاب فرهنگی در تاریخ ۱۹ آذرماه ۱۳۶۳ با فرمان امام راحل مبنی بر تغییر ترکیب و وظایف ستاد انقلاب فرهنگی و با هدف «خروج از فرهنگ بدآموز غربی و نفوذ و جایگزین شدن فرهنگ آموزنده اسلامی، ملی و انقلاب فرهنگی در تمام زمینه‌ها...» موجودیت یافت و اهداف و وظایف اولیه آن در تاریخ ۱۳۶۳/۱۲/۵ توسط خود آن شورا به تصویب رسید. این مصوبه در سال‌های بعد مورد تجدیدنظر قرار گرفت و نهایتاً اهداف و وظایف جدید شورا طی جلسات مختلف شورای عالی مورد بررسی و بازنگری قرار گرفت و نهایتاً در چهارصدونهمین جلسه مورخ ۱۳۷۶/۸/۲۰ شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب رسید.

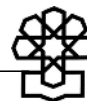
براساس مصوبه مذکور، اهداف شورای عالی انقلاب فرهنگی به شرح زیر است:
 - گسترش و نفوذ فرهنگ اسلامی در شئون جامع و تقویت انقلاب فرهنگی و اعتلای فرهنگ عمومی،
 - تزکیه محیط‌های علمی و فرهنگی از افکار مادی و نفی مظاهر و آثار غرب‌زدگی از فضای فرهنگی جامعه،

- تحول دانشگاه‌ها و مدارس و مراکز فرهنگی و هنری براساس فرهنگ صحیح اسلامی ...
 - تعمیم سواد و تقویت و بسط روح تفکر و علم‌آموزی و تحقیق ...
 - حفظ و احیا و معرفی آثار و مآثر اسلامی و ملی،
 - نشر افکار و آثار فرهنگی انقلاب اسلامی و ...
 مبتنی بر همین مصوبه، شورای عالی انقلاب فرهنگی برای خود ۲۸ وظیفه قائل شده است که
 اهم این وظایف به شرح زیر است:

- تدوین اصول سیاست فرهنگی نظام جمهوری اسلامی ایران و تعیین اهداف و خط‌مشی‌های آموزشی، پژوهشی، فرهنگی و اجتماعی کشور،
 - تبیین و تعیین شاخص‌های کمی و کیفی برای ارزیابی وضع فرهنگی کشور،
 - بررسی و ارزیابی وضع فرهنگ، آموزش و تحقیقات کشور،
 - تهیه و تدوین مبانی و شاخص‌های دانشگاه متناسب با نظام اسلامی و طراحی راهکارهای تحقق آن،
 - تعیین سیاست‌های نظام آموزشی و پرورشی و آموزش عالی کشور،
 - برنامه‌ریزی و تهیه طرح‌های خاص برای شناسایی، جذب و تعالی فکری نخبگان و تربیت و پرورش علمی و معنوی استعدادهای درخشان و بهره‌گیری از توانایی‌ها، ابتکارات و خلاقیت‌های آنان،
 - سیاست‌گذاری تدوین کتب درسی و تعیین ضوابط نشر کتاب و تولیدات هنری و فرهنگی،
 - تصویب اصول کلی و سیاست‌های توسعه روابط علمی، پژوهشی و فرهنگی با کشورهای دیگر،
 - تصویب ضوابط تأسیس مؤسسات و مراکز علمی، فرهنگی، تحقیقاتی، فرهنگستان‌ها، دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و تصویب اساسنامه هر یک،
 - تصویب ضوابط کلی گزینش مدیران، استادان، معلمان و دانشجویان دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی، فرهنگی و مدارس کشور و تعیین مرجع برای گزینش آنان.

با توجه به اهداف و وظایف مذکور، شورای عالی انقلاب فرهنگی از بدو تأسیس تاکنون مصوبات متعددی در ابعاد مختلف آموزش عالی کشور به تصویب رسانده است که اهم آنها را می‌توان به شرح زیر برشمرد:

- آیین‌نامه تأسیس مؤسسات آموزش عالی وابسته به سازمان‌های دولتی مصوب ۱۳۶۴/۴/۴،
 - پذیرش کارگر نمونه سال و کارگران نمونه جهت تحصیل در دانشگاه‌ها و آموزشکده‌های

فنی مصوب ۱۳۶۷/۱/۱۶،

- ضوابط گزینش دانشجو مصوب ۱۳۶۷/۳/۲۴،

- کلیات آیین‌نامه تأسیس مؤسسات آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی مصوب ۱۳۶۷/۳/۳۱،

- آیین‌نامه نحوه نظارت بر فعالیت مؤسسات آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی مصوب

۱۳۶۷/۶/۲۲،

- آیین‌نامه مدیریت دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی مصوب ۱۳۸۹/۱۲/۱۰،

- آیین‌نامه انضباطی دانشجویان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی،

- پذیرش قهرمانان ورزشی المپیک جهانی و آسیایی در رشته تربیت‌بدنی و علوم ورزشی

بدون شرکت در آزمون سراسری مصوب ۱۳۶۵/۱۲/۱۲،

- آیین‌نامه تشکل‌های اسلامی در دانشگاه‌ها مصوب ۱۳۷۰/۸/۲۸،

- آیین‌نامه ارزشیابی صلاحیت علمی خبرگان بدون مدرک دانشگاهی مصوب ۱۳۷۰/۹/۲۷،

- آیین‌نامه اعزام طلاب برای تحصیل به خارج از کشور مصوب ۱۳۷۱/۷/۱۴،

- نحوه تشکیل و صدور مجوز تأسیس انجمن‌های علمی و ادبی و هنری مصوب ۱۳۷۰/۸/۷،

- قانون هیئت امنای دانشگاه‌ها مصوب ۱۳۶۷/۱۲/۲۳.

تعدد، تنوع و گونه‌گونی مصوبات مذکور گویای دامنه سیاستگذاری شورای عالی انقلاب

فرهنگی در ایجاد، توسعه و اداره دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی و پژوهشی کشور است.

۲-۱. شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری

تشکیل شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری، مستند به قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت

علوم، تحقیقات و فناوری، مصوب ۱۳۸۳/۵/۲۰ مجلس شورای اسلامی است. به‌موجب ماده (۳)

قانون مذکور رئیس‌جمهور ریاست شورای موصوف را برعهده دارد و وزرای علوم، تحقیقات و

فناوری، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، آموزش و پرورش، دو تا چهار نفر از اعضای هیئت

دولت، دو نفر از اعضای کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی، رئیس بانک مرکزی،

رؤسای فرهنگستان‌های کشور، رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، رئیس نهاد نمایندگی

مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، سه نفر از رؤسای دانشگاه‌های دولتی، یک نفر از رؤسای

دانشگاه‌های غیردولتی، سه نفر از دانشمندان و صاحب‌نظران دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی و سه نفر

از صاحب‌نظران بخش‌های تولیدی و خدماتی خصوصی، عضویت در این شورا را عهده‌دار هستند.

وظایف و اختیارات شورای مذکور به‌صورت کلی مشتمل بر «اولویت‌بندی و انتخاب طرح‌های

اجرایی بلندمدت سرمایه‌گذاری کلان در بخش‌های آموزشی، پژوهشی و فناوری» و «بررسی و

پیشنهاد منابع مالی مورد نیاز در حوزه‌های علوم، تحقیقات و فناوری» است. با این توجه که شرح تفصیلی وظایف و اختیارات شورا به پیشنهاد وزیر علوم، تحقیقات و فناوری و تصویب هیئت وزیران تعیین می‌شود.

نکته جالب توجه اینکه مصوبات شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری پس از تأیید رئیس‌جمهور برای کلیه مؤسسات آموزشی و تحقیقاتی و دستگاه‌های اجرایی لازم‌الاجرا است، که این خود از فرابخشی محسوب شدن شورا حکایت دارد.

۲. مراکز تصمیم‌گیری بخشی

مراکز تصمیم‌گیری بخشی مرتبط با نظام آموزش عالی کشور را می‌توان در دو زیرحوزه ستاد و صف مورد بررسی قرار داد. زیرحوزه ستادی آموزش عالی، مشتمل بر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و بخش‌های مربوط به آموزش عالی پزشکی در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی است و زیرحوزه صف دربرگیرنده کلیه دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی پژوهشی و فناوری است.

۲-۱. مدیریت و تصمیم‌گیری در ستاد

در زیرحوزه ستادی، مراجع مختلفی را می‌توان برشمرد که هر کدام از آنها مرجع نهایی تصمیم‌گیری در زمینه خاصی محسوب می‌شوند. این مراجع در دو حوزه ستادی پیش‌گفته، عنوان و شرح وظایف نسبتاً مشابهی دارند.

الف) وزارت علوم تحقیقات و فناوری

در اجرای ماده (۹۹) قانون برنامه سوم توسعه مهم‌ترین اقدامی که صورت گرفت، فراهم آوردن بستر حقوقی و قانونی لازم برای اصلاح ساختار آموزش عالی کشور بود که با هدف انسجام بخشیدن به امور اجرایی و سیاست‌گذاری نظام علمی کشور انجام شد و با تصویب قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به نتیجه رسید.

• اهداف

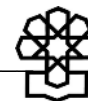
در این قانون که در آخرین سال اجرای برنامه سوم (هجدهم مرداد ماه ۱۳۸۳) به تصویب رسید، اهداف وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به شرح زیر عنوان شده است:

الف) توسعه علوم و فناوری و تقویت روحیه تحقیق و ترویج فکری خلاق و ارتقای فرهنگ علم

دوستی،

ب) اعتلای موقعیت آموزشی، علمی و فنی کشور،

ج) تعمیق و گسترش علوم، معارف، ارزش‌های انسانی و اسلامی و اعتلای جلوه‌های هنر و

زیبایی‌شناسی و میراث علمی تمدن ایرانی و اسلامی،

(د) تأمین نیروی انسانی متخصص و توسعه منابع انسانی کشور،

(ه) ارتقای سطح دانش و مهارت‌های فنی و توسعه و ترویج فرهنگ تفکر علمی در جامعه،

(و) حفظ و تحکیم آزادی علمی و استقلال دانشگاه‌ها و مراکز علمی و تحقیقاتی.

• مأموریت‌ها

مأموریت‌های اصلی و حدود اختیارات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به‌طور کلی در سه بخش: «انجام امور اجرایی و سیاست‌گذاری نظام علمی و امور تحقیقات و فناوری»، «اداره امور دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی» و «سایر موارد» مطرح شده است. اهم مأموریت‌های مورد اشاره به‌شرح زیر است:

- شناسایی مزیت‌های نسبی، قابلیت‌ها، استعدادها و نیازهای پژوهش و فناوری کشور بر مبنای آینده‌نگری و آینده‌پژوهی،
- بررسی اولویت‌های راهبردی تحقیقات و فناوری،
- حمایت از توسعه تحقیقات بنیادی و پژوهش‌های مرتبط با فناوری‌های نوین،
- اتخاذ تدابیر و ارائه پیشنهادهای لازم جهت حفظ دانشمندان و محققان و تأمین امنیت شغلی آنان،
- ارزیابی جامع عملکرد نظام ملی علوم، تحقیقات و فناوری،
- پیشنهاد ضوابط و معیارهای کلی پذیرش دانشجو به مراجع ذیصلاح،
- تعیین راهکارهای لازم و برنامه‌ریزی و حمایت از ایجاد و گسترش دانشگاه‌ها، مؤسسات آموزش عالی، مراکز تحقیقاتی و فناوری و دیگر مراکز فعالیت‌های علمی - پژوهشی،
- برنامه‌ریزی اجرایی و آموزشی و تحقیقاتی متناسب با نیازها و تحولات علمی و فنی در جهان،
- نظارت بر فعالیت‌های دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی کشور،
- ارزیابی مستمر هرگونه واحد آموزش عالی یا مؤسسه تحقیقاتی اعم از دولتی و غیردولتی و جلوگیری از ادامه فعالیت، تعلیق فعالیت یا انحلال هر یک از آنها در صورت تخلف،
- صدور مجوز تأسیس انجمن‌های علمی،
- تأیید و صدور احکام اعضای هیئت‌های ممیزه، هیئت‌های امناء، هیئت‌های مؤسس، هیئت‌های گزینش و انتظامی اعضای هیئت علمی،
- ارزیابی و اعتبارسنجی علمی دانشگاه‌ها، مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی،
- تعیین ضوابط و ارزشیابی علمی مدارک فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی داخل و خارج کشور،
- برنامه‌ریزی برای شناسایی و حمایت از شکوفایی استعدادهای درخشان و هدایت آنها به

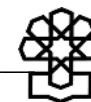
سمت اولویت‌های راهبردی کشور،

- اهتمام در معرفی میراث علمی تمدن ایرانی و اسلامی و گسترش زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی خارج از کشور،
- انجام امور مربوط به کمیسیون ملی یونسکو.

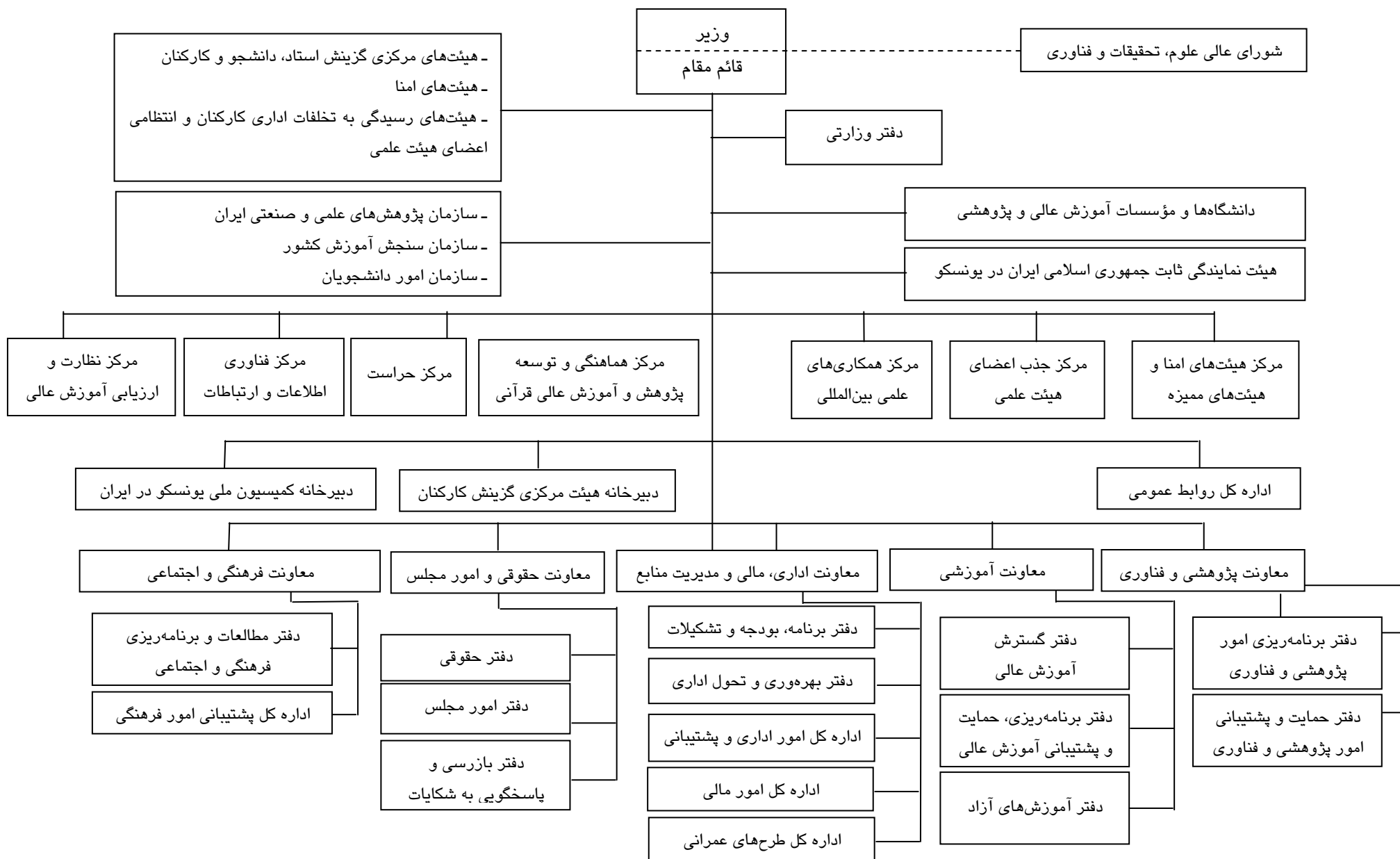
قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری همچنین کلیه وزارتخانه‌ها، مؤسسات و شرکت‌های دولتی، مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی و مؤسسات خصوصی را - که به نوعی به انجام فعالیت‌های آموزش عالی، پژوهشی و فناوری مبادرت می‌کنند - موظف ساخته است که فعالیت‌های خود را در چارچوب سیاست‌ها و آیین‌نامه‌های موضوع این قانون انجام دهند (ماده (۶)). علاوه بر این هرگونه فعالیت اشخاص حقوقی و مؤسساتی که به نحوی از انحا به امور دانشجویی مرتبط می‌شود، حسب مورد به کسب اجازه از وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موکول شده است.

• تشکیلات

تشکیلات موجود وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از ۵ معاونت، ۷ مرکز مستقل، ۱۷ دفتر و سه دبیرخانه مشتمل بر دبیرخانه شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری تشکیل شده است. در کنار این مجموعه لازم است به کارکرد سازمان امور دانشجویان، سازمان سنجش آموزش کشور و سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران و هیئت نمایندگی ثابت جمهوری اسلامی ایران در یونسکو، هیئت‌های مرکزی گزینش استاد، دانشجو و کارکنان، هیئت‌های امناء، هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری کارکنان و هیئت‌های انتظامی اعضای هیئت علمی اشاره شود که هرکدام از این سازمان‌ها و هیئت‌ها به فراخور شرح وظایف مصوب، اجرای بخشی از فعالیت‌های موظف در حوزه آموزش عالی کشور را عهده‌دار هستند.

نمودار ۱. تشکیلات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

ب) وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

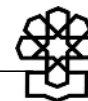
به موجب قانون تأسیس وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی مصوب ۹ مردادماه ۱۳۶۴ مجلس شورای اسلامی، انتزاع دانشکده‌های پزشکی از دانشگاه‌ها به تصویب رسید و آن قسمت از وظایف و اختیارات، امکانات، کارکنان، دارایی‌ها، اعتبارات و تعهدات وزیر علوم، تحقیقات و فناوری که در ارتباط با امر بهداشت، درمان، آموزش و پژوهش پزشکی بود به وزیر بهداشت درمان و آموزش پزشکی محول شد.

در همین ارتباط وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی موظف شد که از ادغام دانشکده‌های گروه پزشکی و بیمارستان‌های وزارت بهداشت و بهزیستی که به این وزارت منتقل شده‌اند، دانشگاه‌های علوم پزشکی را تأسیس و نسبت به توسعه آنها و ایجاد مراکز جدید در چارچوب سیاست‌های آموزش عالی کشور را فراهم آورد و نسبت به امکانات و وسایل و تجهیزات لازم اقدام کند. با این توجه که اولاً دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم پزشکی همچون سایر دانشگاه‌ها در بودجه سالیانه کشور ردیف مستقل و جداگانه‌ای خواهند داشت، ثانیاً کلیه ضوابط و مقررات آموزشی حاکم بر سایر دانشگاه‌های کشور و نیز ضوابط و مقررات آموزشی اعلام شده از سوی شورای عالی انقلاب و وزارت فرهنگ و آموزش عالی در مورد دانشگاه‌های علوم پزشکی حاکم و مجری خواهد بود و ثالثاً سیاستگذاری یعنی خط‌مشی و برنامه‌ریزی آموزش پزشکی به‌عهده آن وزارت است که این امور باید به تأیید شورای عالی انقلاب فرهنگی برسد.

- به دنبال اجرای این قانون و تصویب آیین‌نامه اجرایی نحوه نقل و انتقال دانشکده‌ها و مؤسسات وابسته از وزارت فرهنگ و آموزش عالی به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، در جلسه مورخ ۱۳۶۴/۱۱/۹ هیئت وزیران، به تدریج ساختارهای لازم برای برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌های آموزش پزشکی و توسعه دانشگاه‌ها و دانشکده‌های گروه علوم پزشکی تقریباً در مشابهنه با ساختار معمول در وزارت علوم تحقیقات و فناوری شکل گرفت.

اهداف وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در حوزه آموزش و پژوهش پزشکی به شرح زیر عنوان شده است:

۱. تقویت جنبه‌های فرهنگی دانشجویان و تعمیق معرفت دینی و ارزش اسلامی در آنان،
۲. افزایش مشارکت مردم در توسعه آموزش و پژوهش،
۳. انطباق محتوای برنامه‌های درسی رشته‌های مختلف آموزشی با نیازهای جامعه و مقتضیات ناشی از توسعه علوم و فناوری،
۴. بهبود شاخص‌های کیفی و کمی آموزش، به‌ویژه در آموزش‌های کارشناسی ارشد و بالاتر،
۵. فراهم نمودن فرصت‌های یکسان برای داوطلبان مستعد به آموزش،

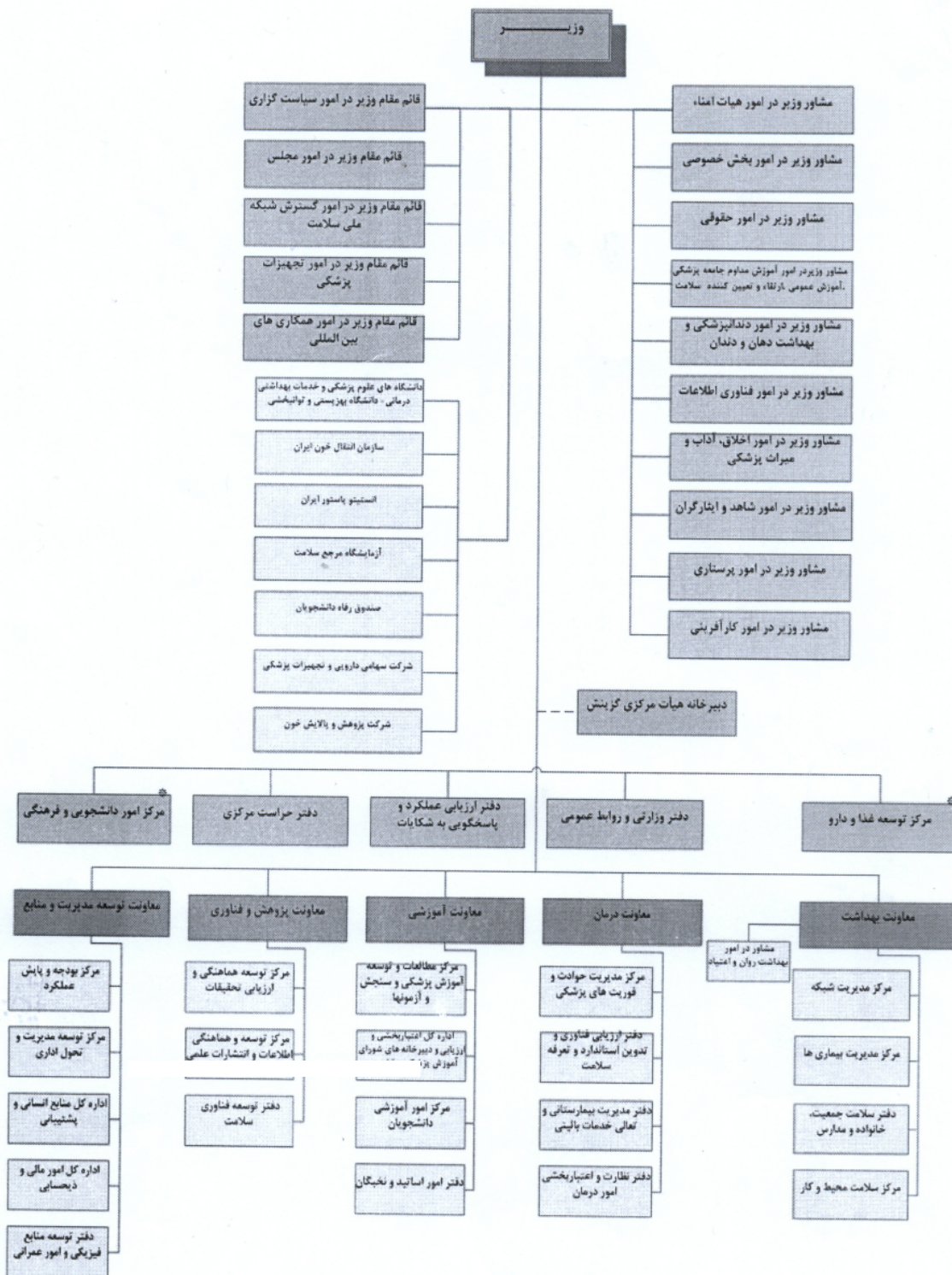
۶. توسعه وظایف و اختیارات هیئت‌های امنای دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی و پژوهشی دولتی،
۷. توأم ساختن آموزش با پژوهش در کلیه سطوح آموزشی،
۸. بهبود شاخص‌های کمی و کیفی تحقیقات.

• ساختار کلی آموزش عالی پزشکی

به‌طور کلی آموزش عالی پزشکی همچون سایر حوزه‌های آموزش عالی از تصمیم‌سازی و مصوبات مجلس شورای اسلامی، هیئت دولت و شورای عالی انقلاب فرهنگی متأثر است و تصمیم‌گیری در حوزه ستادی و اجرایی مبتنی بر مصوبات این نهادهاست. براساس چارت مصوب بهمن‌ماه ۱۳۸۸، امور وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی توسط پنج حوزه معاونت، سه دفتر، دو مرکز و یک دبیرخانه انجام می‌شود، که از آن میان معاونت‌های آموزشی و پژوهشی و فناوری و مرکز امور دانشجویی و فرهنگی حسب مورد به‌طور کلی یا جزئی عهده‌دار انجام امور آموزش پزشکی هستند.

در حوزه معاونت آموزشی و امور دانشجویی به‌شرح ساختار تشکیلاتی پیوست علاوه بر دو اداره «امور عمومی» و «هیئت مرکزی گزینش استاد و دانشجو و کمیسیون انجمن‌های علمی گروه پزشکی» امور مربوط توسط سه مرکز امور دانشجویی، «سنجش آموزش پزشکی» و «مطالعات و توسعه آموزش پزشکی»، دو دفتر «گسترش و ارزیابی آموزش پزشکی» و «آموزش مداوم جامعه پزشکی» و «دبیرخانه تحقیقات کاربردی» و «دبیرخانه مرکزی شوراهای علوم پزشکی» انجام می‌شود.

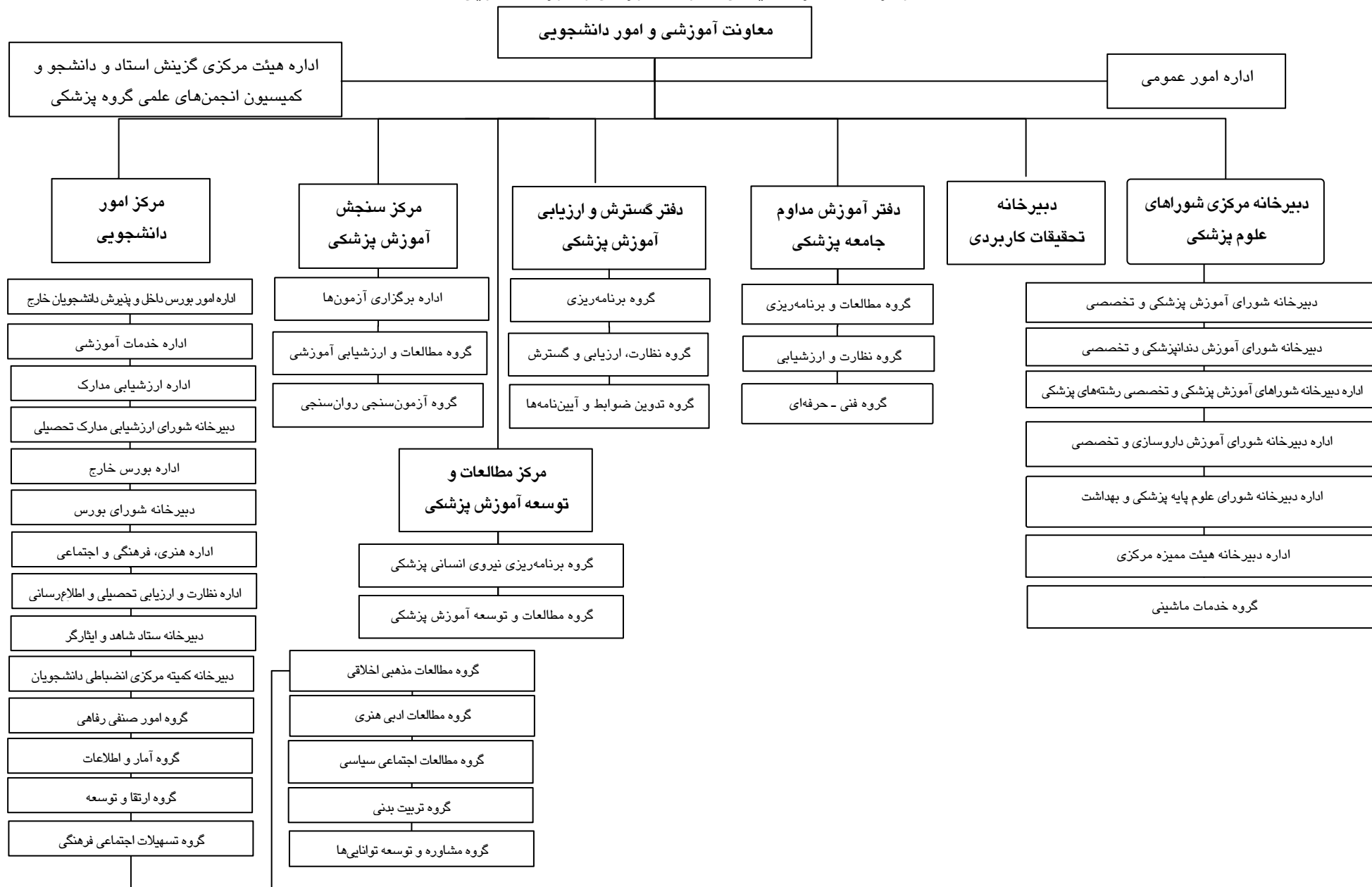
در زیرمجموعه این مراکز، دفاتر و دبیرخانه‌ها، ادارات، گروه‌های مطالعاتی و اجرایی و دبیرخانه‌های دیگری تعریف شده‌اند که موقعیت هر یک از آنها را می‌توان در ساختار تشکیلاتی مربوط ملاحظه کرد.

حداکثر تعداد پست‌های سازمانی ۱۸۰۰ می‌باشد.
 * رئیس مرکز در امور توسعه غذا و دارو و رئیس مرکز امور دانشجویی و فرهنگی با توجه به تصویب نامه شماره ۸۷-۲۱۴۶۰ هـ مورخ ۱۳۸۷/۹/۲۵ هیأت محترم وزیران هم‌تراز معاون وزیر می‌باشد.

نمودار ۲. ساختار تشکیلاتی معاونت آموزشی و امور دانشجویی

معاونت آموزشی و امور دانشجویی

اهم وظایف معاونت آموزشی و امور دانشجویی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی را می‌توان به شرح زیر برشمرد:

۱. طراحی و استقرار نظام آموزش علوم پزشکی و تندرستی کشور،
۲. تهیه و تنظیم سیاست‌ها و برنامه‌های کلان آموزش علوم پزشکی،
۳. تدوین و پیشنهاد لوایح قانونی در زمینه آموزش پزشکی،
۴. نظارت، پایش و ارزشیابی سیاست‌ها، برنامه‌ها، طرح‌ها و فعالیت‌های درحال اجرا،
۵. بررسی و تحلیل احتیاجات کشور به تخصص‌های مورد نیاز،
۶. برنامه‌ریزی آموزشی به منظور تأمین نیروی انسانی متخصص،
۷. نظارت بر اجرای ضوابط و مقررات آموزشی،
۸. صدور دانشنامه‌های فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم پزشکی داخل کشور و صدور ارزشنامه‌های مربوط به دانش‌آموختگان گروه علوم پزشکی از دانشگاه‌های خارج کشور،
۹. بررسی ضرورت ایجاد، انحلال، ادغام و توسعه دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی علوم پزشکی و ارائه نظر تخصصی به شورای گسترش دانشگاه‌ها جهت اتخاذ تصمیم نهایی،
۱۰. تهیه و تنظیم اساسنامه دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی علوم پزشکی.

مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی

مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، به وظایف متعدد و متنوعی موظف است که اهم آنها را می‌توان به شرح زیر عنوان کرد:

بررسی و تحلیل مسائل مرتبط با برنامه‌های آموزشی، بررسی و تحلیل مسائل و مشکلات در زمینه ارائه خدمات آموزشی، طراحی، توسعه، بازنگری و بهبود نظام ارائه خدمات آموزشی، پیشنهاد سیاست‌ها و استراتژی‌های مناسب، برنامه‌ریزی سالیانه، میان‌مدت و بلندمدت در زمینه توسعه و گسترش آموزش پزشکی، برآورد نیروی انسانی مورد نیاز و پیش‌بینی مکانیسم‌های تأمین آن و پیشنهاد بودجه و پیش‌بینی سازوکارهای تأمین آن در حوزه آموزش گروه علوم پزشکی.

مرکز سنجش آموزش پزشکی

مرکز سنجش آموزش پزشکی متکفل سنجش و ارزیابی دانش داوطلبان ورود به دوره‌های تکمیلی آموزش عالی علوم پزشکی، انتخاب و معرفی شایسته‌ترین افراد برای ادامه تحصیل در دوره‌های تکمیلی، برگزاری کلیه آزمون‌های تکمیلی، بررسی در زمینه الگوهای نوین آزمون و جایگزینی روش‌های آزمون و در یک جمله موظف به استقرار نظام کارآمد و روزآمد بخش آموزش پزشکی است.

دفتر گسترش و ارزیابی آموزش پزشکی

دفتر گسترش و ارزیابی آموزش پزشکی بررسی ضرورت ایجاد، انحلال، ادغام و توسعه دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی علوم پزشکی و ایجاد رشته‌ها، مقاطع و دوره‌های آموزشی و تهیه و تنظیم اساسنامه دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی پزشکی برای ارائه به شورای گسترش دانشگاه‌ها به منظور اخذ تصمیم نهایی را عهده‌دار است.

دفتر آموزش مداوم جامعه پزشکی

دفتر آموزش مداوم جامعه پزشکی، روزآمد کردن بانک اطلاعاتی، پیشنهاد سیاست‌های کلی برنامه‌های کشوری آموزش مداوم، برنامه‌ریزی کوتاه، میان و بلندمدت در زمینه آموزش مداوم، برآورد نیروی انسانی مورد نیاز، مطالعه و تعیین روش‌های اطلاعاتی مناسب، پیشنهاد بودجه سالیانه آموزش مداوم و پیش‌بینی سازوکارهای تأمین آن و ... را برعهده دارد.

دبیرخانه مرکزی شوراهای علوم پزشکی

دبیرخانه مرکزی شوراهای علوم پزشکی، ابلاغ مصوبات شورای عالی برنامه‌ریزی و شوراهای آموزشی را عهده‌دار است. دبیرخانه مذکور همچنین وظیفه انعکاس انتظارات و پیشنهادهای دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی به شورای عالی برنامه‌ریزی، نظارت و ارزیابی پیشرفت تحصیلی دانشجویان، نظارت بر رعایت ضوابط و مقررات، ازسوی دانشگاه‌ها، تفسیر آیین‌نامه‌ها و مقررات و ارزیابی میزان پیشرفت دوره‌ها و برنامه‌های آموزشی و درسی را برعهده دارد.

مرکز امور دانشجویی

مرکز امور دانشجویی بررسی مسائل و مشکلات دانشگاه‌های علوم پزشکی در امور دانشجویان و دانش‌آموختگان داخل و خارج را برعهده دارد. این مرکز همچنین به تعیین نیازها و اولویت‌های برنامه تربیت نیروی انسانی متخصص و برنامه‌ریزی در امر تأمین نیروی مورد نیاز، برنامه‌ریزی برای توسعه و تقویت تحصیلات تکمیلی، تهیه و پیشنهاد لوایح قانونی در زمینه امور دانشجویی، بهره‌گیری از امکانات مالی و فنی مجامع بین‌المللی برای تحقق هدف‌های برنامه تأمین و تربیت نیروی انسانی متخصص، ارزشیابی برنامه‌ها و تعیین فایده و اثربخشی آنها، تهیه و ارائه گزارش‌های فنی و جامع در امور مربوط به دانشجویان و ... موظف است.

دبیرخانه هیئت ممیزه مرکزی، گزینش استاد و دانشجو

دبیرخانه هیئت ممیزه مرکزی، گزینش استاد و دانشجو به تأیید یا رد صلاحیت اعضای هیئت علمی، بررسی صلاحیت اخلاقی داوطلبان ورود به دانشگاه‌های علوم پزشکی، بورسیه‌ها و دانشجویان انتقالی از خارج به داخل و تصویب آیین‌نامه‌ها و ضوابط مربوط به تشکیل هیئت بررسی تخلفات و نحوه رسیدگی به تخلفات و تعیین مجازات‌های مربوط می‌پردازد.

ج) مراکز تصمیم‌سازی بخشی در آموزش عالی

معاونت‌های آموزشی، پژوهشی، فرهنگی و اجتماعی و... در وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به‌عنوان عوامل اجرایی، حسب مورد وظیفه اجرای مصوبات مراجع سیاست‌گذاری و تصمیم‌سازی را برعهده دارند. مراجع سیاستگذار و تصمیم‌ساز، چنانکه پیش‌تر عنوان شد در دو حوزه بخشی و فرابخشی فعالیت دارند. در این میان سیاستگذاری‌ها و تصمیم‌سازی‌های نهادهای فرابخشی بیشتر به جنبه کلان مسائل می‌پردازد و سیاستگذاری‌های خرد و تصمیم‌سازی‌های بخشی توسط مراجع ذیصلاح به‌شرح زیر انجام می‌شود.

نکته جالب توجه اینکه نهادهای مورد بحث در ستادهای دو وزارتخانه جز در مواردی که نهادی منحصراً به یکی از دو ستاد وابسته است مأموریت‌ها و وظایف نسبتاً یکسانی برعهده دارند، هرچند که ممکن است با عباراتی متفاوت بیان شده باشد.

• شوراها

اهم شوراها و نهادهای تصمیم‌ساز بخشی در ستاد آموزش عالی کشور به‌شرح زیر است:

- شورای گسترش آموزش عالی

تشکیل شورای گسترش آموزش عالی در اجرای بند «پ» ماده (۱) و مواد (۶) و (۹) قانون تأسیس وزارت علوم و آموزش عالی مصوب ۱۳۴۶/۱۱/۳۰ در جلسه مورخ ۱۳۴۹/۱/۲۹ هیئت وزیران به‌منظور تصمیم‌گیری درباره درخواست‌های مربوط به ایجاد یا توسعه مؤسسات آموزش عالی در کشور - اعم از دولتی یا آزاد - یا انحلال مؤسسات مزبور به تصویب رسید. شورای مذکور در حال حاضر و با گذشت بیش از ۴۰ سال از تأسیس آن همچنان مرجع تصمیم‌گیری درخصوص توسعه آموزش عالی است و برنامه‌های مربوط به تأسیس و توسعه کلیه دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی و پژوهشی با تصویب این شورا قابلیت اجرایی می‌یابد.

شورای گسترش دانشگاه‌ها که با تشکیل وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در آن وزارت تشکیل شده است، همان نقش شورای گسترش آموزش عالی را در دانشگاه‌های علوم پزشکی برعهده دارد.

- شورای برنامه‌ریزی آموزش عالی

این شورا با عنوان شورای عالی برنامه‌ریزی براساس مصوبه دهمین جلسه مورخ ۱۳۶۳/۱۱/۲۸ شورای عالی انقلاب فرهنگی به ریاست وزیر [علوم، تحقیقات و فناوری] تشکیل شد.^۱ برنامه‌ریزی

۱. شورای عالی برنامه‌ریزی در بدو امر از شش گروه برنامه‌ریزی پزشکی، علوم انسانی، علوم پایه، فنی و مهندسی، کشاورزی و هنر متشکل بود؛ اما با تأسیس وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی و انتزاع آموزش پزشکی از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، گروه برنامه‌ریزی پزشکی از شورای عالی برنامه‌ریزی منتزع و به شورای عالی برنامه‌ریزی آموزش پزشکی تبدیل شد. در عین حال با توسعه انواع آموزش عالی به‌تدریج گروه هماهنگی برنامه‌ریزی تربیت معلم و گروه‌های برنامه‌ریزی علمی و کاربردی و دامپزشکی به گروه‌های پنجگانه شورای عالی برنامه‌ریزی افزوده شدند.

آموزشی و پژوهشی در سطح آموزش عالی، ارائه پیشنهادهای لازم به شورای عالی انقلاب فرهنگی در مورد خطمشی کلی و سیاست‌های آموزشی و پژوهشی و برنامه‌ریزی درسی تمام مقاطع تحصیلی و رشته‌های مختلف دانشگاهی و اصلاح، تغییر و بازنگری برنامه‌های مصوب، تهیه و تصویب آیین‌نامه‌های آموزشی و پژوهشی، تدوین ضوابط بررسی صلاحیت علمی داوطلبان استخدام در هیئت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی کشور و... از اهم وظایف شورای عالی برنامه‌ریزی است.

با تفکیک آموزش پزشکی از وزارت علوم تحقیقات و فناوری، شورای عالی برنامه‌ریزی خاص رشته‌های علوم پزشکی در وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی با مرکزیت گروه برنامه‌ریزی پزشکی تشکیل شده است که وظایف مربوط را در حوزه علوم پزشکی برعهده دارد.

- شورای ارزشیابی مدارک تحصیلات خارجی

در اجرای ماده (۹) قانون تأسیس وزارت علوم و آموزش عالی، هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۵۰/۸/۱ به منظور تعیین ضابطه‌های لازم در مورد رسیدگی و ارزشیابی کلیه مدارک تحصیلی دوره‌های مختلف مؤسسات آموزش عالی کشورهای خارجی و همچنین تعیین ضابطه تطبیق ارزش آنها با مدارج و مقاطع تحصیلی در ایران، تشکیل شورای ارزشیابی مدارک تحصیلی خارجی را به ریاست وزیر علوم و آموزش عالی تصویب کرد.

این وظایف در وزارت بهداشت و آموزش پزشکی برعهده مرکز امور دانشجویی است.

- شورای آموزش پزشکی و تخصصی رشته‌های پزشکی

شورای آموزش پزشکی و تخصصی رشته‌های پزشکی براساس قانون مصوب ۱۳۵۲/۵/۳، به منظور بررسی و تعیین احتیاجات آموزش رشته‌های پزشکی و تخصصی، ارزشیابی و تعیین محتوای برنامه‌ها و روش‌های کلی آموزش پزشکی و... بررسی و تعیین احتیاجات نیروی انسانی لازم...، تعیین ضوابط جهت تربیت متخصص در دانشکده‌های پزشکی...، بررسی نحوه اجرای ضوابط و برنامه‌ها و... در وزارت علوم و آموزش عالی تشکیل شد. این شورا پس از انتزاع آموزش پزشکی از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی انتقال یافت.

- شورای مرکزی بورس

شورای مرکزی بورس به منظور تعیین خطمشی کلی اعطای بورس‌های تحصیلی، پیشنهاد شرایط و نحوه گزینش افراد جهت استفاده از بورس‌های تحصیلی، اخذ تصمیم نسبت به پذیرش بورس‌های واگذاری کشورهای دیگر و نحوه استفاده از آنها، نظارت بر تعیین دانشگاه‌ها و مراکز علمی مناسب برای تحصیل بورسیه‌ها در هر رشته، تعیین رشته‌های مورد نیاز برای اعطای بورس و ظرفیت هر رشته در هر سال و تصویب نهایی واگذاری بورس به متقاضیان واجد شرایط با تصویب وزیر

(علوم تحقیقات و فناوری) از تاریخ ۱۳۶۸/۱۲/۱۲ تشکیل شد.

مرکز امور دانشجویی در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به‌عنوان دبیرخانه این شورا در آن وزارت فعالیت دارد.

- شورای هدایت استعداد‌های درخشان

تشکیل شورای هدایت استعداد‌های درخشان در آموزش عالی در سیصد و هشتاد و هفتمین جلسه مورخ ۱۳۷۵/۹/۶ شورای عالی انقلاب فرهنگی با هدف شکوفاسازی استعداد‌های درخشان به تصویب رسید.

این شورا که ریاست آن حسب مورد برعهده وزیر علوم، تحقیقات و فناوری و وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی است، وظیفه دارد به تعیین سیاست‌ها و راهنمایی‌های عملیاتی به‌منظور شکوفاسازی استعداد‌های درخشان، تصویب طرح‌ها، آیین‌نامه‌ها و برنامه‌های آموزشی خاص استعداد‌های درخشان، تصویب ضوابط و مقررات مورد نیاز برای اجرای برنامه‌های مصوب، تعیین ضوابط و معیارهای انتخاب دانشگاه‌ها و مراکز اجرایی، صدور مجوز اجرای برنامه‌های خاص استعداد‌های درخشان، نظارت بر نحوه اجرای برنامه‌های مصوب و ارزیابی اثربخشی اجرای برنامه‌ها، تخصیص اعتبارات خاص پرورش استعداد‌های درخشان به دانشگاه‌ها و مراکز اجرایی و... اقدام کند.

- شورای نظارتی و ارزیابی آموزش عالی

با توجه به اهمیت سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی و ارائه راهکارهای اجرایی مناسب برای نظارت و ارزیابی آموزش عالی، شورای نظارتی و ارزیابی آموزش عالی در وزارت علوم تحقیقات و فناوری، براساس آیین‌نامه مربوط به ریاست وزیر علوم تحقیقات و فناوری تشکیل شده است که امور مربوط به تبیین و تصویب اصول، سیاست‌ها، خط‌مشی‌ها و برنامه‌های کلی حاکم بر امور نظارتی و ارزیابی آموزش عالی و همسو کردن کلیه فعالیت‌های نظارتی و ارزیابی آموزش عالی، بررسی و تصویب طرح‌های کلان مطالعاتی و تحقیقاتی در حوزه مربوط و تصویب ضوابط و آیین‌نامه‌های مورد نیاز را برعهده دارد طی سال‌های اخیر به‌منظور توسعه ابعاد نظارتی در تناسب با توسعه دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در سطح کشور نسبت به تشکیل هیئت‌های نظارت استانی اقدام شده است که محوریت و هدایت این هیئت‌ها برعهده دانشگاه‌های مادر استان‌هاست. وظیفه این هیئت‌ها انجام کلیه امور نظارتی و ارزیابی در مجموعه دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی استان و ارائه گزارش به دفتر نظارت و ارزیابی وزارت علوم تحقیقات و فناوری است.

- شورای قطب‌های علمی کشور

با تصویب برنامه سوم توسعه و ایجاد ردیف اعتباری متمرکز خاص، ایجاد قطب‌های علمی با توجه به مزیت‌های نسبی هر دانشگاه در تعدادی از دانشگاه‌ها مستعد و توانمند شکل گرفت و متناسب با

اعتبارات تخصیص یافته به ردیف مذکور، زمینه رشد و توسعه قطب‌های علمی در رشته‌های خاص و در برخی از دانشگاه‌ها فراهم آمد، تا آنجا که در حال حاضر قریب به ۹۰ قطب علمی فعال در دانشگاه‌های کشور وجود دارد.

نظر به اهمیت جایگاه و آثار قطب‌های علمی در توسعه مرزهای دانش، شورای قطب‌های علمی کشور به ریاست وزیر علوم تحقیقات و فناوری و عضویت معاونان آموزش، پژوهش و فناوری و «مدیریت و منابع انسانی وزارت»^۱ معاون پژوهشی فرهنگستان علوم و شش عضو هیئت علمی برجسته کشور تشکیل شده است تا سیاستگذاری و تصمیم‌گیری در زمینه ایجاد، توسعه و انحلال قطب‌های علمی، تعیین ضوابط شناسایی و حمایت از قطب‌ها و ارزیابی و بررسی و تأیید صلاحیت‌های آنها بپردازد.

• هیئت‌های عالی و مرکزی جذب هیئت علمی

- هیئت عالی جذب

به موجب مصوبه جلسه ۶۰۸ مورخ ۱۳۸۶/۴/۱۹ شورای عالی انقلاب فرهنگی و به منظور ایجاد وحدت رویه در بررسی صلاحیت‌های داوطلبان عضویت در هیئت علمی «هیئت عالی جذب اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور» در دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی تشکیل شد.

به موجب مصوبه مذکور هیئت عالی جذب، متشکل از سه عضو حقیقی شورای عالی انقلاب فرهنگی، دبیر هیئت مرکزی جذب وزارتخانه‌های علوم تحقیقات و فناوری و بهداشت درمان و آموزش پزشکی، دبیر هیئت عالی گزینش کشور، نماینده نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها و نماینده دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی (با اولویت دانشگاه آزاد اسلامی)، از جمله به انجام وظایفی به شرح زیر موظف است:

- اتخاذ سازوکار واحد در هیئت‌های اجرایی جذب هیئت علمی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی،

- نظارت مستمر بر اجرای صحیح ضوابط و مقررات جذب هیئت علمی در تمامی سطوح،

- بررسی و بازنگری کلیه مقررات و ضوابط و تدوین دستورالعمل اجرایی مربوط ...،

- رسیدگی به شکایات و سایر امور محوله از سوی شورای عالی انقلاب فرهنگی،

- بررسی گزارش عملکرد سالیانه هیئت‌های جذب و ارائه آن به شورای عالی انقلاب فرهنگی.

مصوبه مذکور، هسته گزینش هیئت علمی در دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی را به‌عنوان اولین مرجع رسیدگی به صلاحیت متقاضیان استخدام هیئت علمی معرفی کرد و مقرر داشت که تأیید نهایی استخدام به عهده هیئت مرکزی جذب وزارتین علوم تحقیقات و فناوری و بهداشت درمان و آموزش پزشکی است.

۱. عنوان این معاونت در متن مبانی «طرح و توسعه» ذکر شده است.

- هیئت مرکزی جذب

ترکیب هیئت‌های مرکزی جذب وزارتخانه‌های علوم تحقیقات و فناوری و بهداشت درمان و آموزش پزشکی، به موجب مصوبه مورخ ۱۳۸۷/۲/۹ هیئت عالی جذب به شرح زیر است.

۱. دبیر هیئت مرکزی جذب،^۱

۲. معاون مربوط،

۳. مدیر کل دفتر نظارت و ارزیابی آموزش عالی (در وزارت علوم تحقیقات و فناوری) / رئیس

مرکز امور علمی (در وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی)،

۴. یکی از معاونین نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها،

۵. سه تا پنج نفر از شخصیت‌های علمی و فرهنگی به پیشنهاد هیئت مرکزی جذب، تأیید هیئت

عالی جذب و حکم وزیر به مدت ۴ سال.

وظایف هیئت مرکزی جذب

اهم وظایف هیئت مرکزی جذب به شرح زیر عنوان شده است:

- تدوین سیاست‌های اجرایی و مقررات و آیین‌نامه‌های مربوط به جذب اعضای هیئت علمی

(اعم از صلاحیت علمی و عمومی)،

- بازنگری در مقررات و آیین‌نامه‌های مربوط و پیشنهاد اصلاح آنها،

- بررسی و تأیید جذب داوطلبان عضویت در هیئت علمی مؤسسات آموزش عالی (اعم از

قراردادی، پیمانی، رسمی آزمایشی و رسمی قطعی)،

- بررسی و تأیید صلاحیت‌های علمی و عمومی متقاضیان تبدیل وضعیت استخدامی اعضای

هیئت علمی،

- بررسی و تأیید صلاحیت‌های علمی و عمومی اعضای هیئت‌های علمی،

- بررسی و تأیید اولیه صلاحیت عمومی بورسیه‌های متقاضی عضویت در هیئت اجرایی،

- بررسی و تأیید صلاحیت عمومی بورسیه‌های متقاضی عضویت در هیئت علمی،

- بررسی و تأیید اولیه صلاحیت عمومی اعضای مؤسس و هیئت امنای مؤسسه‌های آموزش

عالی غیردولتی غیرانتفاعی،

- بررسی و تأیید صلاحیت عمومی اشخاصی که به‌عنوان رئیس مراکز آموزش عالی غیردولتی

معرفی می‌شوند،

- رسیدگی به کلیه شکایات مطروحه و نظارت بر عملکرد هیئت‌های اجرایی جذب و ارزیابی

فعالیت‌های آنان و ارائه گزارش به مراجع ذیربط.

۱. دبیر هیئت مرکزی جذب به پیشنهاد وزیر مربوط و تأیید شورای اسلامی شدن مراکز آموزش منصوب می‌شود.

هیئت ممیزه مرکزی

به منظور تعیین صلاحیت علمی داوطلبان عضویت در هیئت علمی و اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی متقاضی ترفیع و ارتقای مرتبه، هیئت ممیزه مرکزی از بدو بازگشایی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در وزارت علوم تحقیقات و فناوری تشکیل شده و شروع به کار کرده است. با این همه طی سال‌های اخیر با تأسیس هیئت‌های ممیزه دانشگاهی و منطقه‌ای، فعالیت‌های هیئت ممیزه مرکزی محدود به خدمت‌رسانی به آن عده از اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های فاقد هیئت ممیزه یا دانشگاه‌های غیرعضو در هیئت‌های ممیزه منطقه‌ای است.

تشکیل هیئت‌های ممیزه دانشگاهی به منظور تسریع در امور مربوط به تعیین صلاحیت‌های علمی، ترفیع و ارتقای اعضای هیئت علمی این جهت‌گیری انجام شده است با اعمال این سیاست طی سال‌های برنامه چهارم توسعه بر تعداد هیئت‌های ممیزه در دانشگاه‌های واجد شرایط وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری تا حد ۴۸ هیئت ممیزه افزوده شده است. علاوه بر این، با تشکیل هیئت‌های ممیزه منطقه‌ای، این امکان برای دانشگاه‌های فاقد هیئت ممیزه فراهم آمده است که امور مربوط به اعضای هیئت علمی خود را در هیئت ممیزه منطقه مورد رسیدگی قرار دهند.

وزیر (علوم، تحقیقات و فناوری/ بهداشت، درمان و آموزش پزشکی)

هریک از وزرای علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی علاوه بر اینکه ریاست غالب مراجع تصمیم‌گیری در حوزه ستادی را برعهده دارند و مصوبات مراجع مذکور با تأیید و تنفیذ نهایی ایشان قابلیت اجرایی می‌یابد، در حوزه صف نیز حسب مورد، تأییدکننده نهایی مصوبات هیئت‌های امنای دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی و پژوهشی مربوط هستند. به این لحاظ، مصوبات هیئت‌های امنای نیز همچون مصوبات مراجع ستادی هنگامی قابلیت اجرایی می‌یابد که به تأیید وزیر ذیربط رسیده باشد.

۲-۲. مدیریت و تصمیم‌گیری در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی

مدیریت و تصمیم‌گیری در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، جز در مورد هیئت‌های امنای که براساس قانون خاص موجودیت یافته است، براساس آیین‌نامه مدیریت دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی مصوب ششصد و هشتاد و چهارمین جلسه مورخ ۱۳۸۹/۱۲/۱۰ شورای عالی انقلاب فرهنگی انجام می‌شود. بنابر مصوبه مذکور هیئت‌های امنای، رئیس، هیئت رئیسه و شورای دانشگاه، ارکان دانشگاه را تشکیل می‌دهند و حدود اختیار و مسئولیت‌های ارکان مذکور به شرح زیر است:

الف) هیئت‌های امنای

در تمامی دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی و پژوهشی، هیئت‌های امنای عالی‌ترین مرجع تصمیم‌گیری به‌شمار می‌رود، که وظایف و اختیارات آن در قانون تشکیل هیئت‌های امنای دانشگاه‌ها

و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی، مصوب ۱۳۶۷/۱۲/۲۳ شورای عالی انقلاب فرهنگی و قانون نحوه انجام امور مالی و معاملاتی دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی و پژوهشی مصوب ۱۳۶۹/۱۰/۱۸ مجلس شورای اسلامی، تعیین شده است، با تصویب قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در مردادماه ۱۳۸۳ گام مهمی در جهت اداره هیئت امنایی دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی و پژوهشی دولتی و تحکیم اختیارات این هیئت‌ها برداشته شد^۱ و بند «الف» ماده (۴۹) قانون برنامه چهارم توسعه و بند «ب» ماده (۲۰) قانون برنامه پنجم توسعه، این اختیارات را مورد تأکید مجدد قرار داد و با اطلاق لفظ کمک به بودجه دانشگاه‌ها قانونگذار مقرر داشت که نظارت بر مصرف بودجه مؤسسات مشمول از طریق امنای دولت صورت گیرد و حسابرس هیئت‌های امنا بر حسابرسی موضوع و تشخیص صحت عمل مدیران دانشگاهی کفایت داشته باشد. به این ترتیب پاسخ‌گویی در کم‌وکیف تأمین و مصرف اعتبارات دانشگاهی برعهده مدیران دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی و پژوهشی زیربط قرار گرفت.

ب) رئیس دانشگاه

رئیس دانشگاه بالاترین مقام اجرایی دانشگاه است که حسب مورد به پیشنهاد وزیر علوم تحقیقات و فناوری یا وزیر بهداشت درمان و آموزش پزشکی و تأیید شورای عالی انقلاب فرهنگی برای مدت ۴ سال منصوب می‌شود. بند «ه» ماده (۴) آیین‌نامه مدیریت دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی حدود وظایف و اختیارات رئیس دانشگاه را مشخص کرده است، که تعیین خطمشی اجرایی دانشگاه براساس برنامه‌های راهبردی مصوب هیئت امنا، هدایت فعالیت‌های فرهنگی تربیتی، آموزشی، پژوهشی، دانشجویی، بهداشتی و درمانی و خدماتی و توسعه مدیریت و منابع، دانشگاه، نصب و عزل اعضای هیئت رئیسه، تهیه و پیشنهاد برنامه‌های راهبردی، سیاست‌ها، اهداف و خطمشی‌ها، ارائه پیشنهاد تأسیس توسعه و انحلال و ادغام واحدها و نظارت دقیق و مستمر بر حسن اجرای کلیه امور دانشگاه و امضای قراردادهای، اسناد تعهدآور، اسناد مالی، اداری و مکاتبات در چارچوب ضوابط و مقررات مصوب از جمله اهم آنها محسوب است.

ج) شورای دانشگاه

شورای دانشگاه عالی‌ترین شورای دانشگاهی و دومین رکن سیاستگذار بعد از هیئت امناست که به تنظیم سیاست‌ها و برنامه‌های جاری مؤسسه براساس سیاست‌های کلان مصوب در هیئت امنا یا سایر مراجع ذیصلاح می‌پردازد. شورای دانشگاه از اعضای هیئت رئیسه (رئیس و معاونان دانشگاه)،

۱. به‌موجب ماده (۱۰) قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری:

دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی دارای شخصیت حقوقی مستقل هستند و برابر ضوابط و آیین‌نامه‌های خاص مالی، معاملاتی، اداری، استخدامی و تشکیلاتی که به تصویب هیئت امنا و تأیید وزیر (علوم، تحقیقات و فناوری) می‌رسد، اداره می‌شوند.

رؤسای دانشکده‌ها، آموزشکده‌ها و پژوهشکده‌ها، دو نفر از اعضای هیئت علمی عضو شوراهای تخصصی دانشگاه و دو عضو هیئت علمی دانشگاه با حداقل مرتبه دانشیاری متشکل است.

بررسی و تصویب دوره‌ها و رشته‌های آموزشی جدید و برنامه‌های آن، بررسی و تصویب برنامه‌های پیشنهادی آموزشی و پژوهشی کوتاه‌مدت، بررسی سالیانه امکانات علمی دانشگاه، تعیین کمبودها و اقدام برای تأمین آنها و بررسی و تأیید برنامه‌های پذیرش دانشجو براساس امکانات، ارزیابی کلی عملکرد دانشگاه و بررسی و تصویب برنامه‌های پیشنهادی آموزشی و پژوهشی کوتاه‌مدت از اهم وظایف و اختیارات شورای دانشگاه است.

د) هیئت رئیسه

مستند به ماده (۱۰) آیین‌نامه مدیریت دانشگاه‌ها هیئت رئیسه دومین رکن اجرایی دانشگاه‌هاست که از رئیس و معاونان دانشگاه و مسئول دفتر نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها متشکل است. مشارکت و همکاری فعالانه در تنظیم برنامه‌های راهبردی دانشگاه، فراهم آوردن بسترهای لازم برای تحقق اهداف برنامه‌های راهبردی، تنوع‌بخشی به منابع مالی مؤسسه، پیشنهاد بودجه سالیانه دانشگاه به هیئت امناء، ارزیابی عملکرد حوزه‌های مختلف دانشگاه از اهم وظایف و اختیارات هیئت رئیسه دانشگاه به‌شمار می‌رود.

ه) شوراهای تخصصی

علاوه بر وظایف و اختیارات مذکور برای ارکان دانشگاه، آیین‌نامه مدیریت دانشگاه‌ها مراجع تصمیم‌گیری دیگری را به رسمیت شناخته است که شوراهای تخصصی دانشگاه از جمله آنهاست شوراهای تخصصی اولین سطح سیاستگذاری بخشی مؤسسه است که در حوزه معاونت‌های آموزشی، تحصیلات تکمیلی، دانشجویی، پژوهشی و فناوری به ریاست معاونان ذیربط و در معاونت فرهنگی و اجتماعی به ریاست رئیس دانشگاه تشکیل می‌شود.

سیاستگذاری و برنامه‌ریزی در بخش‌های مختلف دانشگاه به‌منظور ایجاد هماهنگی در امور اجرایی و برنامه‌ریزی در بخش مربوط، محور اصلی اختیارات شوراهای تخصصی را تشکیل می‌دهد.

• قوانین و مقررات

قوانین و مقررات حاکم و ناظر بر آموزش عالی کشور را می‌توان در دو سطح فرادستی و بخشی مورد توجه قرار داد.

الف) قوانین و مقررات فرادستی

۱. سند چشم‌انداز: براساس سند چشم‌انداز جامعه ایرانی در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی، جامعه‌ای است «توسعه‌یافته، برخوردار از دانش پیشرفته، توانا در تولید علم و فناوری، امن، مستقل و مقتدر، برخوردار از سلامت، رفاه، فعال، مسئولیت‌پذیر، الهام‌بخش، فعال و مؤثر در جهان اسلام، دارای تعامل

سازنده مؤثر با جهان، دست‌یافته به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه آسیای جنوب غربی (شامل آسیای میانه، قفقاز، خاورمیانه و کشورهای همسایه) با تأکید بر جنبش نرم‌افزاری و تولید علم، رشد پرشتاب و مستمر اقتصادی، ارتقای نسبی سطح درآمد سرانه و رسیدن به اشتغال کامل».

در چنین فضایی لازم است همه بخش‌های اقتصادی و اجتماعی جامعه به‌ویژه بخش علوم، تحقیقات و فناوری، برنامه‌های توسعه میان‌مدت خود را در انطباق با اهداف سند چشم‌انداز تنظیم کنند و راه‌های تحقیق اهداف تعیین شده را به روی جامعه ایرانی بگشایند.

۲. نقشه جامع علمی کشور: نقشه جامع علمی کشور که طی جلسات متعدد شورای عالی انقلاب مورد بررسی قرار گرفته و نهایتاً در جلسه ۶۷۹ مورخ ۱۳۸۹/۱۰/۱۴ به تصویب رسیده است، بنا به تعریف مجموعه‌ای جامع، هماهنگ، پویا و آینده‌نگر، مشتمل بر جهانی، اهداف، سیاست‌ها و راهبردها، ساختارها و الزامات تحول راهبردی علم و فناوری مبتنی بر ارزش‌های اسلامی برای دستیابی به اهداف سند چشم‌انداز است.

نقشه جامع علمی کشور در پنج فصل با عنوان «ارزش‌های بنیادین و الگوی نظری»، «وضع مطلوب علم و فناوری»، «اولویت‌های علم و فناوری»، «راهبردها و اقدامات سیاسی برای توسعه علم و فناوری در کشور» و «چارچوب نهادی علم و فناوری و نوآوری» تنظیم شده است. در بخش مربوط به مبانی و ارزش‌های میادین به مواردی همچون «حاکمیت جهان‌بینی توحیدی اسلام ...»، «علم هدایتگر ...»، «عدالت‌محوری ...»، «کرامت انسانی ...»، «آزاداندیشی ...»، «تعامل معانی و الهام‌بخش با محیط جهانی ...»، «اخلاق‌محوری و تقدم مصالح عمومی بر منافع فردی و گروهی ...» اشاره شده است.

از نظر نقشه جامع علمی کشور، دستیابی به جایگاه اول علم و فناوری در جهان اسلام، استقرار جامعه دانش‌بنیان، تعمیق و گسترش آموزش‌های عمومی و تخصصی، دستیابی به توسعه علوم و فناوری‌های نوین و نافع، افزایش سهم تولید محصولات و خدمات مبتنی بر دانش و فناوری داخلی و ارتقای جایگاه زبان فارسی در بین زبان‌های بین‌المللی علمی، اهداف کلان نظام علم و فناوری کشور اعلام شده است.

در بخش مربوط به اولویت‌های علم و فناوری، فناوری‌های هوافضا، اطلاعات و ارتباطات، هسته‌ای، نانو و میکرو، نفت و گاز، زیستی، زیست‌محیطی، فناوری‌های نرم و فرهنگی در حوزه فناوری، ماده چگالی، سلول‌های بنیادی و پزشکی مولکولی، گیاهان دارویی، بازیافت و تبدیل انرژی، انرژی‌های نو و تجدیدپذیر، رمزنگاری و کدگذاری، علوم شناختی و رفتاری در حوزه علوم پایه و کاربردی، مطالعات قرآن و حدیث، کلام اسلامی، فقه تخصصی، اقتصاد، جامعه‌شناسی، علوم

سیاسی، حقوق، روان‌شناسی، علوم تربیتی، مدیریت مبتنی بر مبانی اسلامی، فلسفه‌های مضاف متکی بر حکمت اسلامی، فلسفه ولایت و امامت، اخلاق کاربردی و حرفه‌ای اسلامی، سیاستگذاری و مدیریت علم، فناوری و فرهنگ و زبان فارسی در مقام زبان علم، در حوزه علوم انسانی و معارف اسلامی، سیاستگذاری و اقتصاد سلامت، دانش پیشگیری و ارتقای سلامت با تأکید بر بیماری‌های دارای بار بالا و معضلات بومی، الگوهای شیوه زندگی سالم منطبق با آموزه‌های اسلامی و استفاده از الگوهای تغذیه بومی در سلامت، حکمت و فلسفه هنر، هنرهای اسلامی ایرانی، هنرهای مرتبط با انقلاب اسلامی و دفاع مقدس، اقتصاد هنر، فیلم و سینما، رسانه‌های مجازی با تأکید بر پویانمایی و بازی‌های رایانه‌ای، معماری و شهرسازی اسلامی - ایرانی، موسیقی سنتی و بومی ایرانی، ادبیات و شعر و داستان‌نویسی، طراحی هنری ایرانی - اسلامی و لباس و فرش ایرانی در حوزه هنر، به‌عنوان اولویت‌های الف یاد شده است. هر چند که در فهرست اولویت‌ها، اولویت‌های ب و ج نیز در نقشه جامع علمی کشور لحاظ شده است.

در بخش مربوط به راهبردها، سود راهبرد کلان به‌شرح زیر مطرح شده است و متناظر با هر راهبرد کلان، راهبردهای مالی و اقدامات محلی احصا و معرفی شده است.

عناوین سیزده راهبرد کلان عبارتند از:

در فصل پنجم به‌منظور طراحی سازوکار تحقق اهداف نقشه و اصلاح ساختارها و فرآیندهای مربوط، هماهنگی و انسجام‌بخشی و اجرای نقشه جامع علمی و نظارت بر حسن اجرای آن تشکیل «ستاد راهبری اجرای نقشه جامع علمی کشور» به ریاست دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی و عضویت چهار نفر از اعضای حقیقی شورا، رئیس نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، وزرای علوم، تحقیقات و فناوری، بهداشت درمان و آموزش پزشکی و آموزش و پرورش، معاون علمی و فناوری ریاست جمهوری، رؤسای کمیسیون‌های آموزش و تحقیقات و بهداشت و درمان مجلس شورای اسلامی و یک نفر از مدرسین حوزوی پیش‌بینی شده است.

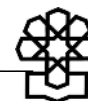
نهایت اینکه با ابلاغ نقشه جامع علمی کشور به‌شرحی که گذشت از کلیه دانشگاه‌های اجرایی و نهادها خواسته شده است نهایت تلاش خود را برای اجرای کامل جریانات به کار گیرند.

۳. قانون برنامه پنجم توسعه: فصل دوم قانون برنامه پنجم توسعه مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۱۵ ناظر به تکالیف و اختیارات دولت در حوزه علم و فناوری است، که محتوای مربوط به اختصار و در قالب گزاره‌های تلخیص شده به‌شرح زیر است:

۳-۱. **اهم تکالیف دولت، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سایر دستگاه‌های اجرایی**

- بازنگری متون، محتوا و برنامه‌های آموزشی و درسی با اولویت نیاز بازار کار (ماده ۱۵- الف)،

- تدوین و ارتقای شاخص‌های کیفی به‌خصوص در رشته‌های علوم انسانی (ماده ۱۵-ب)،
- نهادینه کردن تجارب علمی و عملی انقلاب اسلامی و دفاع مقدس (ماده ۱۵-ج)،
- همکاری با حوزه‌های علمیه (ماده ۱۵-د)،
- گسترش کرسی‌های نظریه‌پردازی نقد و آزاداندیشی (ماده ۱۵-هـ)،
- استقرار نظام جامع نظارت و ارزیابی و رتبه‌بندی دانشگاه‌ها (ماده ۱۵-و)،
- اعطای حمایت‌های مالی و بورس تحصیلی به نخبگان و هدایت آنها به رشته‌های اولویت‌دار (ماده ۱۸-ج و د)،
- برقراری بیمه تأمین اجتماعی و بیمه پایه سلامت فرد و خانواده (ماده ۱۸-هـ)،
- حمایت از تجاری‌سازی دستاوردهای نخبگان (ماده ۱۸-ز)،
- تقویت ابعاد مصنوعی، بصیرت‌پژوهی، خودباوری و تعلق ملی (ماده ۱۸-ح)،
- رفع دغدغه خطرپذیری مالی در انجام امور پژوهشی و امور نوآورانه (ماده ۱۸-و)،
- ایجاد و تقویت مراکز علمی، تحقیقاتی و فناوری توانمند در تراز بین‌المللی و با امکانات خاص (ماده ۱۸-ط)،
- ایجاد فرصت‌های شغلی مناسب برای نخبگان (ماده ۱۸-ی)،
- ایجاد سازوکارهای مناسب برای افزایش سهم مشارکت انجمن‌های علمی نخبگان و استعدادها برتر در تصمیم‌سازی‌ها و مدیریت کشور (ماده ۱۸-ک)،
- تأمین حداقل ده درصد اعضای هیئت علمی مورد نیاز دانشگاه‌ها و مراکز و مؤسسات آموزشی و پژوهشی، از بین جامعه ایثارگران دارای مدرک دکترای تخصصی مورد تأیید وزارتخانه‌های علوم تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ماده (۴۴)،
- اتصال دانشگاه‌ها، مؤسسات آموزشی، پژوهشی و فناوری به شبکه علمی کشور و قرار دادن محتوای علمی و امکانات نرم‌افزاری و سخت‌افزاری خود با حفظ مالکیت معنوی و با رعایت استانداردهای لازم بر روی این شبکه (ماده (۴۶))،
- در اختیار قرار دادن امکانات و تجهیزات پژوهشی با نرخ ترجیحی توسط دستگاه‌های اجرایی به دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی (ماده ۱۷- تبصره ۱)،
- الزام سازمان ثبت اسناد و املاک کشور به ثبت اختراعات پس از ارائه گواهی ممیزی علمی (ماده ۱۷- تبصره ۳)،
- انتزاع دانشکده‌ها و آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای از وزارت آموزش و پرورش و الحاق آن به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و الزام این وزارت به پذیرش دانشجو در دانشکده‌ها و آموزشکده‌های مذکور (ماده ۲۳).

۳-۲. اهم اختیارات قانونی واگذار شده پرداخت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت

بهداشت درمان و آموزش پزشکی

- افزایش ظرفیت پذیرش دانشجو در دوره کارشناسی ارشد، تا حد ۲۰ درصد دانش‌آموختگان دوره کارشناسی (ماده ۱۶) بند «ی»)،

- راه‌اندازی و تجهیز آزمایشگاه کاربردی در دانشگاه‌ها و... از طریق دستگاه‌های اجرایی (ماده ۱۶-د)،

- برنامه‌ریزی برای افزایش سالیانه ۰/۵ درصد سهم پژوهش از تولید ناخالص داخلی (ماده ۱۶-ه)،

- پایش شاخص‌های نه‌گانه و ارائه گزارش عملکرد سالیانه به کمیسیون آموزش و تحقیقات (ماده ۱۶) بند «و»):

۱. ارتقای کمی و کیفی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی براساس عدالت آموزشی و

اولویت‌های سند چشم‌انداز،

۲. اصلاح هرم هیئت علمی تمام‌وقت دانشگاه‌ها با تأکید بر شایسته‌سالاری،

۳. گسترش ارتباطات علمی با مراکز و نهادهای آموزشی و تحقیقاتی معتبر بین‌المللی،

۴. ایجاد هماهنگی بین سازمان‌های پژوهشی کشور،

۵. تدوین و اجرای طرح نیازسنجی آموزش عالی و پژوهشی در بخش‌های اجرای برنامه،

۶. استقرار نظام یکپارچه پایش و ارزیابی علم و فناوری کشور،

۷. اجرای نقشه جامع علمی کشور،

۸. برنامه‌ریزی برای تحقق شاخص‌های اجرای علمی و فناوری،

۹. برنامه‌ریزی برای رسیدن به رتبه دوم در حلقه تا سال ۱۳۹۴،

- حمایت مالی از پژوهش‌های تقاضامحور مشترک با دانشگاه‌ها (ماده ۱۷ - الف) شرکت‌های کوچک

و متوسط خصوصی و تعاونی و تسهیل شکل‌گیری و توسعه آنها (ماده ۱۷-ب) و ایجاد و توسعه

بورس ایده و بازار در فناوری (ماده ۱۷-د)، پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویی در راستای ارتقای

بهره‌وری و حل مشکلات کشور (ماده ۱۷-ه)، انجمن‌های علمی، مجلات پژوهشی و ترویجی و

تسهیل شرایط برای افزایش تعداد مجلات و حمایت مالی و حقوقی و پشتیبانی ویژه از دانشگاه برتر

کشور (ماده ۲۰-الف)،

- حمایت قانونی برای تشویق طرف‌های خارجی قراردادهای بین‌المللی و سرمایه‌گذاری خارجی

برای انتقال دانش فنی (ماده ۱۷-ج)،

- مجاز شمردن دستگاه‌های اجرایی - واگذاری مالکیت فکری، دانش فنی و تجهیزات حاصل شده از

قرارداد با دانشگاه‌ها به آنها (ماده ۱۷ تبصره ۲)،

- اداره دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی و پژوهشی دولتی و فرهنگستان‌ها براساس

مصوبات هیئت‌های امانا و بدون الزام به رعایت قوانین و مقررات عمومی حاکم بر دانشگاه‌های دولتی (ماده ۲۰-ب)،

- اجازه به دانشگاه‌ها برای پذیرش دانشجو براساس قیمت تمام شده یا توافقی در صورت وجود ظرفیت مازاد (ماده ۲۰-ج)،

- اجازه به دانشگاه‌ها برای تکمیل بخشی از ظرفیت آموزشی از طریق پذیرش دانشجوی خارجی با دریافت شهریه (ماده ۲۰-ط)،

- اجازه به دانشگاه‌ها برای تأسیس شعب در داخل و خارج کشور به صورت خودگردان (ماده ۲۰-ی) و پذیرش دانشجو خارج از کنکور سراسری (ماده ۲۰- تبصره «۱»).

ب) قوانین و مقررات بخشی

۱. **قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت علوم تحقیقات و فناوری: قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت علوم تحقیقات و فناوری به دنبال تکلیف ماده (۹۹) قانون برنامه سوم توسعه مبنی بر، انسجام بخشیدن به امور اجرایی و سیاستگذاری نظام علمی کشور و افزودن وظایف برنامه‌ریزی، حمایت و پشتیبانی، ارزیابی و نظارت، بررسی و تدوین سیاست‌ها و اولویت‌های راهبردی در حوزه‌های تحقیقات و فناوری به وظایف وزارت علوم تحقیقات و فناوری در سال ۱۳۸۳ به تصویب رسید.**

ویژگی قانون مذکور را می‌توان در سه موضوع خلاصه کرد:

۱. تشکیل شورای عالی علوم تحقیقات و فناوری به ریاست رئیس‌جمهور و لازم‌الاجرا اعلام شدن مصوبات شورای مذکور برای کلیه مؤسسات آموزشی و تحقیقاتی و دانشگاه‌های اجرایی^۱ (ماده (۳))،
 ۲. تأکید بر شخصیت حقوقی مستقل دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی و اداره آنها برابر ضوابط و آیین‌نامه‌های خاص مالی، معاملاتی، اداری، استخدامی و تشکیلاتی مصوب هیئت‌های امانا و تنفیذ شده توسط وزیر (ماده (۱۰))،

۳. تصریح بر ضرورت تحقق تمرکززدایی در فعالیت‌های اجرایی بخش آموزش عالی و پژوهش، افزایش اختیارات هیئت‌های امانا، آموزش‌های علمی و مدیریت اجرایی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقات، تنظیم حدود اختیارات حوزه‌های ستادی وزارتخانه در امر دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی، تقویت ترکیب اعضای هیئت‌های امانا، تعریف و تعیین مسئولیت‌های متقابل دولت و هیئت‌های امانا و نحوه نظارت بر فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسات

۱. قانون برای شورای عالی علوم تحقیقات و فناوری دو وظیفه کلی به شرح زیر عنوان کرده و شرح تفصیلی وظایف و اختیارات به پیشنهاد وزیر علوم تحقیقات و فناوری و تصویب هیئت وزیران موکول کرده است ماده (۳) تبصره «۱»:
 الف) اولویت‌بندی و انتخاب طرح‌های اجرایی بلندمدت سرمایه‌گذاری کلان در بخش‌های آموزشی و پژوهشی و فناوری،
 ب) بررسی و پیشنهاد منابع مالی موردنیاز در حوزه‌های علوم تحقیقات و فناوری.

آموزش عالی و پژوهشی (تبصره ماده (۱۰))،

۲. قانون پذیرش دانشجو در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور: قانون پذیرش دانشجو - در قالب طرح قانونی پیشنهادی تعدادی از نمایندگان - در جلسه علنی روز چهارشنبه نهم آبان‌ماه ۱۳۸۶ مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید. به موجب قانون مذکور مقرر شد:

الف) پذیرش دانشجو در دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی در مقاطع کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد پیوسته، دکترای حرفه‌ای و دکترای پیوسته براساس سوابق تحصیلی داوطلب و نتایج آزمون‌های سراسری انجام شود و تأثیر سوابق تحصیلی در هر سال نسبت به سال قبل افزایش یابد به نحوی که حداکثر تا پایان سال اول برنامه پنجم (۱۳۹۰)^۱ آزمون‌های سراسری ورودی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی به‌طور کامل حذف گردد (ماده (۲)). در همین ارتباط دولت موظف شد بسترهای لازم برای تحقق این امر فراهم آورد. همچنین به وزارتخانه‌های علوم تحقیقات و فناوری و بهداشت درمان و آموزش پزشکی اجازه داده شد که از سال ۱۳۸۶ نسبت به پذیرش داوطلبان ورود به مقطع کاردانی پیوسته و ناپیوسته صرفاً براساس سوابق تحصیلی اقدام شود (تبصره ماده (۲)) درخصوص تعیین سابقه تحصیلی داوطلبان و تشخیص دروس مرتبط با هر رشته و میزان تأثیر آن، قانون مقرر داشت که کارگروهی به ریاست وزیر یا یکی از معاونین وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و عضویت وزیر یا یکی از معاونین وزارتخانه‌های آموزش و پرورش و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، رئیس یا یکی از معاونین دانشگاه آزاد اسلامی و رئیس سازمان سنجش و آموزش کشور تشکیل شود و این وظیفه را برعهده گیرد (ماده (۴)).

مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی همچنین مقرر می‌داشت که:^۲

- اعتبارات هریک از مؤسسات صرفاً در قالب برنامه و به‌صورت کمک در بودجه سالیانه کل کشور منظور و تصویب می‌شود و تخصیص اعتبار هر سه ماه به مآخذ دوازدهم بودجه مصوب از طریق دستگاه‌های اجرایی ذیربط کلاً در اختیار هریک از مؤسسات قرار خواهد گرفت (ماده (۸))،
- امور مالی و معاملاتی مؤسسات، جز در مورد ذیحسابی موضوع ماده (۳) قانون محاسبات عمومی، مشمول سایر مقررات قانون مزبور و آیین‌نامه معاملات دولتی و سایر قوانین مربوط به مؤسسات دولتی نخواهد بود (ماده (۹)).

با تصویب قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، هیئت‌های امنای

۱. با توجه به فراهم نبودن مقدمات اجرای قانون، این مهلت با نظر کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی برای مدت دو سال تمدید شد.

۲. اجرای مصوبات هیئت‌های امنای به‌رغم مستثنا نمودن ذیحسابی موضوع ماده (۳۱) قانون محاسبات عمومی دارای همواره با مقاومت دانشگاهی اجرایی و نظارتی همراه بوده است، تا آنجا که اجرایی شدن مواد (۸) و (۹) مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی، ناگزیر به تصویب محتوای شورای مواد مذکور در چارچوب «قانون نحوه انجام امور مالی و معاملاتی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی» مصوب ۱۳۶۹/۱۰/۱۸ منتهی گردید.

دانشگاهی به جایگاه واقعی خود ارتقا یافتند و این ارتقا با تصویب برنامه چهارم توسعه و در قالب بند «الف» ماده (۴۹) تنفیذ شد و با تصویب بند «ب» ماده (۲۰) در برنامه پنجم توسعه به شرح زیر استمرار یافت:

۱. دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی دولتی و فرهنگستان‌های تخصصی صرفاً براساس آیین‌نامه‌ها و مقررات اداری، مالی، استخدامی و تشکیلاتی خاص مصوب هیئت‌های امنای مربوط اداره می‌شوند،

۲. اداره دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی و فرهنگستان‌ها، بدون الزام به رعایت قانون محاسبات عمومی، قانون مدیریت خدمات کشوری و قانون برقراری مناقصات انجام می‌شود،
۳. اعتبارات هزینه‌ای، تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و اختصاصی این مؤسسات کمک تلقی شده و پس از پرداخت به هزینه قطعی منظور می‌شود.

قانون تشکیل هیئت‌های امنای دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی شورای عالی انقلاب فرهنگی در هشتادوسومین جلسه مورخ ۱۳۶۷/۱۲/۲۳ مصوبه مربوط به تشکیل هیئت‌های امنای دانشگاهی را با عنوان «قانون تشکیل هیئت‌های امنای دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی» به تصویب رساند.

به موجب مصوبه مذکور مقرر شد هر یک از وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی نسبت به تشکیل هیئت امنای دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی وابسته به خود اقدام کنند.

هیئت امنای موصوف از وزیر (رئیس هیئت امنای) رئیس مؤسسه (دبیر هیئت امنای)، ۴ تا ۶ تن از شخصیت‌های علمی و فرهنگی یا اجتماعی محلی و کشوری و وزیر یا نماینده وزیر برنامه و بودجه متشکل است و اهم وظایف و اختیارات هیئت امنای به شرح زیر عنوان شده است:

- تصویب سازمان اداری مؤسسه براساس ضوابط مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی،

- بررسی و تصویب بودجه حومه پیشنهاد شده از طرف رئیس مؤسسه،

- تصویب بودجه تفصیلی مؤسسه،

- تصویب حساب‌ها و ترازنامه سالیانه مؤسسه،

- تصویب نحوه وصول درآمدهای اختصاصی و مصرف آن،

- تعیین حسابرس و خزانه‌دار برای مؤسسه،

- کوشش برای جلب کمک‌های بخش خصوصی و عواید محلی،

- تصویب آیین‌نامه‌های مالی و معاملاتی،

- پیشنهاد میزان فوق‌العاده‌های اعضای هیئت علمی و غیرهیئت علمی،

- تعیین نحوه اداره واحدهای تولیدی، خدماتی، کارگاهی و بهداشتی و درمانی مؤسسه،
- تعیین میزان پرداخت حق التحقیق، حق التدریس، حق الزحمه، حق التألیف و نظایر آن،
- تصویب مقررات اعتلاfi اعضای هیئت علمی مؤسسه.

۳. اهم چالش‌های آموزش عالی

۱. تقاضای اجتماعی روزافزون برای ایجاد دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی جدید و توسعه دوره‌ها و رشته‌های تحصیلی در دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی موجود، عمده‌ترین چالش آموزش عالی است. وجود این تقاضا در شرایطی است که در حال حاضر بالغ بر ۲۳۰۰ دانشگاه، واحد دانشگاهی و مرکز آموزش عالی در کشور و به‌طور متوسط ۷۵ دانشگاه، واحد دانشگاهی و مرکز آموزش عالی در هر استان وجود دارد، تعداد دانشجویان شاغل به تحصیل به چهار میلیون و شاخص تعداد دانشجو در صدهزار نفر جمعیت در کشور به ۵۳۰۰ بالغ شده است و ظرفیت پذیرش سالیانه از یک میلیون نفر در سال فراتر رفته است.

تداوم این چالش: اولاً - از یکسو هزینه‌های بخش آموزش عالی و به‌تبع آن قیمت تمام شده برون‌دادهای بخش را افزایش می‌دهد و ازسوی دیگر، باعث می‌شود اعتبارات محدود پیش‌بینی شده در بودجه کل کشور، همه‌ساله بین مؤسسات بیشتری تقسیم و توزیع شود و به این ترتیب سهم هر یک از مؤسسات از کمک دولت کاهش یابد.

ثانیاً - کیفیت آموزش عالی را چه بر اثر کاهش هزینه‌های مؤسسه‌های آموزش عالی موجود و چه به‌دلیل کمبود امکانات مؤسسه‌های آموزش عالی جدیدالتأسیس به دنبال خواهد داشت. ثالثاً - در شرایطی که بازار کار آمادگی پذیرش دانش‌آموختگان دانشگاهی را نداشته باشد، افزایش تعداد دانشجویان و به‌تبع آن افزایش تعداد دانش‌آموختگان بر خیل دانش‌آموختگان بی‌کار خواهد افزود که نتیجه محتوم آن بروز معضلات اجتماعی و در خوشبینانه‌ترین صورت، خروج سرمایه‌های انسانی کشور است.

برون‌رفت از این چالش مستلزم همکاری و هماهنگی کامل سیاستگذاران و مسئولین اجرایی برای تحقق توسعه هدفمند آموزش عالی با اتکا بر مزیت‌های نسبی استانی و منطقه‌ای از یکسو و فراهم آوردن زمینه‌های اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاهی ازسوی دیگر است.

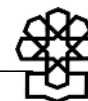
۲. با تنفیذ و تکمیل بند «الف» ماده (۴۹) قانون برنامه چهارم توسعه در قالب بند «ب» ماده (۲۰) قانون برنامه پنجم توسعه، برخورداری و بهره‌گیری از ظرفیت‌های قانونی موجود، مستلزم عهد مدیریت‌های دانشگاهی از مدیریتی تقدیری و غیرپاسخگو به مدیریتی مسئول و پاسخگو است، که این خود از اهم چالش‌های فراروی نظام دانشگاهی است.

توضیح اینکه پیش از این، مبتنی بر نظام مالی معمول، دولت تنها و بعضاً اصلی‌ترین منبع تأمین‌کننده اعتبارات دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی دولتی بوده است. در این حال به‌طور طبیعی هزینه‌کرد اعتبارات به پشتوانه حمایت دولت و تأمین کسر بودجه احتمالی، بی‌هیچ دغدغه‌خاطری از کمبود منابع صورت می‌گیرد بودجه از منظر ذی‌حسابی، برابر تعهدات هزینه می‌شود، کمبود اعتبارات از طریق دولت جبران می‌شود، ضمن اینکه لزوماً هیچ مرجعی چه برای بررسی عملکرد، هزینه تمام شده هریک از برون‌دادها و میزان بهره‌وری سازمان وجود ندارد.

حال آنکه در نظام هیئت امنایی، بنابر مفاد بند «ب» ماده (۲۰) برنامه پنجم توسعه، دولت برای پرداخت مازاد بر اعتبار منظور شده در بودجه کل کشور، نه تنها مسئولیتی ندارد، بلکه از نظر قانونی، محدودیت‌های مذکور در قوانین بودجه سالیانه روبرو است. به این لحاظ مدیران دانشگاهی اجازه ندارند، نه در حال و نه برای آینده، تعهدی اضافه بر کمک مصوب در قانون بودجه سالیانه برای دولت ایجاد کنند. این وضعیت به‌خودی خود ایجاب می‌کند که هر اقدام دانشگاهی در امور سازمانی، استخدامی، آموزشی، پژوهشی و خدماتی مبتنی بر تحلیل هزینه - فایده و تشخیص و تعیین محل اعتبار و شیوه‌های تأمین آن باشد، ساختارهای زائد و پرهزینه و برنامه‌های آموزشی بی‌تجدد غیرموردنیاز حذف و با ساختارهای کوچک و چابک و برنامه‌های جذاب و پرمشتری جایگزین شود.

به این ترتیب برخلاف آنچه از ظاهر قانون معرفی می‌شود، محتوای بند «ب» ماده (۲۰) برنامه پنجم توسعه تنها واگذاری اختیار به هیئت‌های امنای دانشگاهی نیست، بلکه در این قانون، تکیه بر مسئولیت آن هیئت‌ها و مدیران ارشد دانشگاهی است که ناگزیرند دخل و خرج دانشگاه را با توجه به کمک مشخص دولت و درآمدهای اختصاصی تنظیم کنند، برای ایجاد یک رشته، یک دانشکده و حتی یک پست سازمانی جدید، گزارش امکان‌سنجی ارائه دهند، با ایجاد زیرساخت‌های لازم برای انجام فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی، فراهم آوردن زمینه ارتباط گسترده و روزآمد با مجامع علمی جهانی و ارائه مناسب‌ترین خدمات پشتیبانی، موجبات جذب شاخص‌ترین اعضای هیئت علمی و منتقدترین دانشجویان را فراهم کند و سمت‌وسوی برنامه‌های دانشگاهی را با پاسخگویی و تأمین نیازهای حال و آتی بخش‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی جامعه با حداکثر بهره‌وری معطوف کنند تا بتوانند در صحنه رقابت ملی در درجه اول و در صحنه رقابت منطقه‌ای و بین‌المللی در درجه دوم باقی بمانند (بررسی بند «الف» ماده (۴۹) قانون برنامه چهارم توسعه، فرصت‌ها و چالش‌ها، ۱۳۸۸) در این خصوص چالش عمده تنفیذ تغییر نظم معمول یک‌صدساله در یک دوره ۵ یا ۱۰ ساله است.

۳. فقدان نظام تضمین کیفیت آموزش عالی از چالش‌های عمده نظام آموزش عالی است. اهمیت این نقصان هنگامی آشکارتر می‌شود که توجه خود را به فاصله وضع موجود با اهداف سند چشم‌انداز

معطوف کنیم.

یکم - سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی را کشوری برخوردار از روش پیشرفته، توانا در تولید علم و فناوری و دست‌یافته به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه آسیای جنوب غربی توصیف کرده است. نیل به این هدف هر چند که با هماهنگی تمامی بخش‌های اقتصادی - اجتماعی امکان‌پذیر می‌تواند باشد، با این همه محور اصلی در این مورد نظام آموزش عالی در سطح استانداردهای جهانی است.

دوم - طی سال‌های اخیر با اعمال سیاست‌های افزایش دسترسی به آموزش عالی در جهت پاسخگویی به تقاضای اجتماعی، ظرفیت پذیرش دانشجو در دوره‌های دانشگاهی افزایش قابل توجهی یافته است. اما از سوی دیگر مطالعات جمعیت‌شناختی و برآوردهای آماری نشان داده است که جمعیت ۱۸ تا ۲۴ سال کشور روبه کاهش است که این خود کاهش تقاضا برای آموزش عالی کشور را به دنبال خواهد داشت. این وضعیت - کاهش تقاضا نسبت به عرضه آموزش عالی - طی سال‌های اخیر به‌خصوص در دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی در شهرستان‌ها، جز در معدود رشته‌های خاص و پرطرفدار کاملاً مشهود است. نتیجه این عدم تعادل در عرضه و تقاضا جز این نمی‌تواند باشد که هر داوطلبی با هر سطح از دانش و آمادگی می‌تواند به دوره‌های آموزش عالی راه یابد.

سوم - افزایش روزافزون دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی دولتی، بی‌هیچ مطالعه امکان‌سنجی و صرفاً براساس فشارهای اجتماعی و سیاسی، همچون تأسیس دانشگاه‌های صنعتی در استان‌ها، در کنار دانشکده‌های فنی و مهندسی دانشگاه‌های دولتی و مراکز استان‌ها از یک‌سو و اتکای بیش از حد آموزش عالی به اعتبارات محدود دولتی از سوی دیگر سهم هریک از دانشگاه‌های دولتی را از محل اعتبارات عمومی کاهش می‌دهد، که این کاهش به‌خصوص در شرایط تورمی به افت کیفیت منتهی خواهد شد.

در چنین شرایطی، رسیدن به اهداف سند چشم‌انداز جز با استقرار نظام تضمین کیفیت آموزش عالی در سطوح ستادی و دانشگاهی امکان‌پذیر نمی‌تواند باشد.

۴. علاوه بر چالش‌های اساسی مذکور می‌توان به چالش‌های دیگری به‌شرح زیر اشاره کرد.

یکم - نگرش مسئولان به بخش آموزش عالی به‌عنوان یک بخش خدماتی و نه یک بخش زیربنایی و سرمایه‌ای،

دوم - تأثیرپذیری دانشگاه از بحران‌های اجتماعی،

سوم - کم‌توجهی به یافته‌های تحقیقاتی در تصمیم‌گیری،

چهارم - عدم کفایت تعامل دانشگاه با دیگر نهادهای اجتماعی و به‌تبع آن ضعف تأثیرگذاری

دانشگاه بر جامعه و در جهت حل معضلات کشور،

پنجم - عدم تناسب دانش‌آموختگان دانشگاهی با فرصت‌های شغلی،

ششم - کمبود امکانات برای جلوگیری از خروج استعدادها و سرمایه‌های انسانی،

هفتم - توسعه نامتوازن و غیرهدفمند آموزش عالی،

هشتم - کمبود آمادگی برای مواجهه با پدیده جهانی شدن و عوارض ناشی از آن.

فصل دوم - آمار آموزش عالی در یک نگاه کلی

۱. تعداد ثبت‌نام‌شدگان در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی

۱-۱. آمار ثبت‌نام‌شدگان به تفکیک شیوه و نوع تحصیل

جدول زیر تعداد ثبت‌نام‌شدگان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور در سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰ برحسب شیوه آموزش نشان می‌دهد. به‌موجب جدول مذکور ۹۶۰۰۶۶ نفر (۹۱ درصد) به‌صورت روزانه، ۴۰۲۷۸ نفر (۴ درصد) شبانه، ۴۸۹۸۴ نفر (۵ درصد) فراگیر و ۴۷۸۲ نفر (کمتر از نیم درصد) الکترونیکی ثبت‌نام کرده‌اند.

جدول ۱. توزیع تعداد ثبت‌نام‌شدگان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک شیوه آموزش، نوع تحصیل و جنسیت در سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰

جمع	غیردولتی						دولتی		نوع تحصیل	شیوه آموزش
	جمع	دانشگاه آزاد اسلامی		غیرانتفاعی		جمع	زن			
		جمع	زن	جمع	زن					
۷۹۷۱۹۷	۳۵۱۱۳۶	۳۷۱۷۶۲	۳۱۴۱۴۵	۱۲۸۶۶۲	۱۵۷۶۱۷	۷۰۱۷۶	۳۲۵۴۳۵	۱۵۲۲۹۸	روزانه	حضوری
۴۰۲۷۸	۲۳۰۷۶						۴۰۲۷۸	۲۳۰۷۶	شبانه	
۸۳۷۴۷۵	۳۷۴۲۱۲	۳۷۱۷۶۲	۳۱۴۱۴۵	۱۲۸۶۶۲	۱۵۷۶۱۷	۷۰۱۷۶	۳۶۵۷۱۳	۱۷۵۳۷۴	جمع	
۱۶۲۸۶۹	۱۱۱۳۴۰	۴۶۶			۴۶۶	۳۰۳	۱۶۲۴۰۳	۱۱۱۰۳۷	روزانه	نیمه‌حضوری
۴۸۹۸۴	۲۶۲۲۵						۴۸۹۸۴	۲۶۲۲۵	فراگیر	
۲۱۱۸۵۳	۱۳۷۵۶۵	۴۶۶			۴۶۶	۳۰۳	۲۱۱۳۸۷	۱۳۷۲۶۲	جمع	
۴۷۸۲	۱۷۵۸	۱۳۶۱			۱۳۶۱	۶۶۹	۳۴۲۱	۱۰۸۹	الکترونیکی	غیرحضوری
۴۷۸۲	۱۷۵۸	۱۳۶۱			۱۳۶۱	۶۶۹	۳۴۲۱	۱۰۸۹	جمع	
۹۶۰۰۶۶	۴۶۲۴۷۶	۳۷۲۲۲۸	۳۱۴۱۴۵	۱۲۸۶۶۲	۱۵۸۰۸۳	۷۰۴۷۹	۴۸۷۸۳۸	۲۶۳۳۳۵	روزانه	
۴۰۲۷۸	۲۳۰۷۶						۴۰۲۷۸	۲۳۰۷۶	شبانه	
۴۸۹۸۴	۲۶۲۲۵						۴۸۹۸۴	۲۶۲۲۵	فراگیر	
۴۷۸۲	۱۷۵۸	۱۳۶۱			۱۳۶۱	۶۶۹	۳۴۲۱	۱۰۸۹	الکترونیکی	
۱۰۵۴۱۱۰	۵۱۳۵۳۵	۳۷۳۵۸۹	۳۱۴۱۴۵	۱۲۸۶۶۲	۱۵۹۴۴۲	۷۱۱۴۸	۵۸۰۵۲۱	۳۱۳۷۲۵	جمع	

همچنین در بخش غیردولتی، دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی غیرانتفاعی ۱۵۹۴۴۴ نفر و دانشگاه آزاد اسلامی ۳۱۴۱۴۵ دانشجو را در سال ۱۳۸۹-۱۳۹۰ ثبت نام کرده‌اند.

۱-۲. آمار ثبت‌نام‌شدگان به تفکیک گروه‌های تحصیلی

جدول زیر تعداد ثبت‌نام‌شدگان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور در سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰ را برحسب گروه‌های مختلف تحصیلی نشان می‌دهد. براساس جدول مذکور ۴۹۹۳۳ نفر (۵ درصد) در گروه پزشکی، ۴۴۱۸۹۵ نفر (۴۲ درصد) در گروه علوم انسانی، ۷۴۹۹۹ نفر (۷ درصد) در گروه علوم پایه، ۳۶۲۱۴۸ نفر (۳۴ درصد) در گروه فنی و مهندسی، ۷۱۶۴۸ نفر (۷ درصد) در گروه کشاورزی و دامپزشکی و ۵۳۴۸۷ نفر (۵ درصد) در گروه هنر ثبت‌نام شده و به تحصیل ادامه داده‌اند.

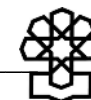

جدول ۲. توزیع تعداد ثبت‌نام‌شدگان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک شیوه آموزش، گروه تحصیلی و جنسیت در سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰

شیوه آموزش	گروه تحصیلی	دولتی		غیردولتی				جمع		
		زن	جمع	غیرانتفاعی		دانشگاه آزاد اسلامی		زن	جمع	
				زن	جمع	زن	جمع			
حضور	علوم انسانی	۶۴۲۴۱	۱۱۵۴۶۵	۳۲۱۱۸	۵۲۲۲۲	۵۷۴۴۳	۱۱۶۹۶۹	۱۶۹۱۹۱	۱۵۳۸۰۲	۲۸۴۶۵۶
	علوم پایه	۱۸۴۳۵	۲۷۷۷۴	۱۳۱۴	۱۷۵۲	۱۷۴۰۱	۲۴۷۶۹	۲۶۵۲۰	۳۷۱۵۰	۵۴۲۹۴
	علوم پزشکی	۲۳۷۰۴	۳۶۹۲۳	۵۵	۵۵	۱۰۸۸۶	۱۲۹۱۱	۱۲۹۶۶	۳۴۶۴۵	۴۹۸۸۹
	فنی و مهندسی	۳۴۶۳۲	۱۲۳۲۳۸	۲۴۶۰۲	۸۵۱۶۱	۲۶۰۲۷	۱۲۸۷۶۷	۲۱۳۹۲۸	۸۵۲۶۱	۳۳۷۱۶۶
	کشاورزی و دامپزشکی	۱۶۶۲۸	۳۷۰۱۰	۲۳۶۴	۴۳۱۵	۸۱۰۸	۱۸۳۷۹	۲۲۶۹۴	۲۷۸۰۰	۵۹۷۰۴
	هنر	۱۷۷۳۴	۲۵۳۰۳	۹۷۲۳	۱۴۱۱۲	۸۰۹۷	۱۲۳۵۱	۲۶۴۶۳	۳۵۵۵۴	۵۱۷۶۶
	جمع	۱۷۵۳۷۴	۳۶۵۷۱۳	۷۰۱۷۶	۱۵۷۶۱۷	۱۲۸۶۶۲	۳۱۴۱۴۵	۴۷۱۷۶۲	۳۷۴۲۱۲	۸۳۷۴۷۵
نیمه حضوری	علوم انسانی	۱۰۱۹۷۴	۱۵۵۰۵۸	۳۰۳	۴۶۶	۴۶۶	۴۶۶	۴۶۶	۱۰۲۲۷۷	۱۵۵۵۲۴
	علوم پایه	۱۴۳۲۲	۲۰۶۶۲						۱۴۳۲۲	۲۰۶۶۲
	فنی و مهندسی	۱۱۶۴۸	۲۲۰۰۲						۱۱۶۴۸	۲۲۰۰۲
	کشاورزی و دامپزشکی	۸۲۰۱	۱۱۹۴۴						۸۲۰۱	۱۱۹۴۴
	هنر	۱۱۱۷	۱۷۲۱						۱۱۱۷	۱۷۲۱
	جمع	۱۳۷۲۶۲	۲۱۱۳۸۷	۳۰۳	۴۶۶	۴۶۶	۴۶۶	۴۶۶	۱۳۷۵۶۵	۲۱۱۸۵۳
غیرحضوری	علوم انسانی	۱۹۸	۵۷۹	۵۵۱	۱۱۳۶				۷۴۹	۱۷۱۵
	علوم پایه	۲۴	۴۳						۲۴	۴۳
	علوم پزشکی	۲۰	۴۴						۲۰	۴۴
	فنی و مهندسی	۸۴۷	۲۷۵۵	۱۱۸	۲۲۵				۹۶۵	۲۹۸۰
	جمع	۱۰۸۹	۳۴۲۱	۶۶۹	۱۳۶۱				۱۳۶۱	۴۷۸۲
جمع	علوم انسانی	۱۶۶۴۱۳	۲۷۱۱۰۲	۳۲۹۷۲	۵۳۸۲۴	۵۷۴۴۳	۱۱۶۹۶۹	۱۷۰۷۹۳	۲۵۶۸۲۸	۴۴۱۸۹۵
	علوم پایه	۳۳۷۸۱	۴۸۴۷۹	۱۳۱۴	۱۷۵۲	۱۷۴۰۱	۲۴۷۶۸	۲۶۵۲۰	۵۱۴۹۶	۷۴۹۹۹
	علوم پزشکی	۲۳۷۲۴	۳۶۹۶۷	۵۵	۵۵	۱۰۸۸۶	۱۲۹۱۱	۱۲۹۶۶	۳۴۶۶۵	۴۹۹۲۳
	فنی و مهندسی	۴۷۱۲۷	۱۴۷۹۹۵	۲۴۷۲۰	۸۵۳۸۶	۲۶۰۲۷	۱۲۸۷۶۷	۲۱۴۱۵۲	۹۷۸۷۴	۳۶۲۱۴۸
	کشاورزی و دامپزشکی	۲۴۸۲۹	۴۸۹۵۴	۲۳۶۴	۴۳۱۵	۸۱۰۸	۱۸۳۷۹	۲۲۶۹۴	۳۶۰۰۱	۷۱۶۴۸
	هنر	۱۸۸۵۱	۲۷۰۲۴	۹۷۲۳	۱۴۱۱۲	۸۰۹۷	۱۲۳۵۱	۲۶۴۶۳	۳۶۶۷۱	۵۳۴۸۷
	جمع	۳۱۳۷۲۵	۵۸۰۵۲۱	۷۱۱۴۸	۱۵۹۴۴۴	۱۲۸۶۶۲	۳۱۴۱۴۵	۴۷۳۵۸۹	۵۱۳۵۳۵	۱۰۵۴۱۱۰

۳-۱. آمار ثبت‌نام‌شدگان به تفکیک دوره‌های تحصیلی

جدول زیر تعداد ثبت‌نام‌شدگان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور در سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰ را برحسب مقطع تحصیلی نشان می‌دهد. به‌موجب جدول مذکور ۳۰۱۹۸۸ نفر (۲۹ درصد) در دوره کاردانی، ۶۲۰۴۷۹ نفر (۵۹ درصد) در دوره کارشناسی، ۱۱۱۸۵۲ نفر (۱۰ درصد) در دوره کارشناسی ارشد، ۹۵۰۵ نفر (۱ درصد) در دوره دکتری حرفه‌ای و ۱۰۲۸۶ نفر (۱ درصد) در دوره دکتری تخصصی ثبت‌نام کرده‌اند.

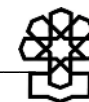
جدول ۳. توزیع تعداد ثبت‌نام شدگان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک شیوه آموزش، دوره تحصیلی و جنسیت در سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰

جمع	غیردولتی						دولتی		دوره تحصیلی	شیوه آموزش
	جمع	دانشگاه آزاد اسلامی		غیرانتفاعی		جمع	زن			
		زن	جمع	زن	جمع			زن		
۳۰۱۹۵۶	۱۱۴۵۲۴	۱۴۷۴۰۸	۸۷۰۸۰	۲۴۴۲۰	۶۰۳۲۸	۲۶۷۹۶	۱۵۴۵۴۸	۶۳۳۰۸	کاردانی	
۴۱۲۲۱۰	۲۰۱۸۹۳	۲۶۲۱۴۴	۱۶۷۵۶۹	۷۷۵۵۸	۹۴۵۷۵	۴۲۳۳۸	۱۵۰۰۶۶	۸۱۹۹۷	کارشناسی	
۱۰۳۵۲۵	۴۷۸۶۸	۵۹۱۴۴	۵۶۶۰۵	۲۵۲۶۱	۲۵۳۹	۱۰۲۷	۴۴۳۸۱	۲۱۵۸۰	کارشناسی ارشد	
۹۵۰۵	۵۵۸۸	۱۷۶۷	۱۷۶۷	۸۷۱			۷۷۲۸	۴۷۱۷	دکتری حرفه‌ای	
۱۰۲۷۹	۴۳۳۹	۱۲۹۹	۱۱۲۴	۵۵۲	۱۷۵	۱۵	۸۹۸۰	۳۷۷۲	دکتری تخصصی	
۸۳۷۴۷۵	۳۷۴۲۱۲	۴۷۱۷۶۲	۳۱۴۱۴۵	۱۲۸۶۶۲	۱۵۷۶۱۷	۷۰۱۷۶	۳۶۵۷۱۳	۱۷۵۳۷۴	جمع	
۳۲							۳۲		کاردانی	
۲۰۵۳۷۵	۱۳۳۸۵۱	۴۶۶			۴۶۶	۳۰۳	۲۰۴۹۰۹	۱۳۳۵۴۸	کارشناسی	
۶۴۴۶	۳۷۱۴						۶۴۴۶	۳۷۱۴	کارشناسی ارشد	
۲۱۱۸۵۳	۱۳۷۵۶۵	۴۶۶			۴۶۶	۳۰۳	۲۱۱۳۸۷	۱۳۷۲۶۲	جمع	
۲۸۹۴	۱۱۱۳	۱۱۱۱			۱۱۱۱	۵۵۰	۱۷۸۳	۵۶۳	کارشناسی	
۱۸۸۱	۶۴۱	۲۵۰			۲۵۰	۱۱۹	۱۶۳۱	۵۲۲	کارشناسی ارشد	
۷	۴						۷	۴	دکتری تخصصی	
۴۷۸۲	۱۷۵۸	۱۳۶۱			۱۳۶۱	۶۶۹	۳۴۲۱	۱۰۸۹	جمع	
۳۰۱۹۸۸	۱۱۴۵۲۴	۱۴۷۴۰۸	۸۷۰۸۰	۲۴۴۲۰	۶۰۳۲۸	۲۶۷۹۶	۱۵۴۵۸۰	۶۳۳۰۸	کاردانی	
۶۲۰۴۷۹	۳۳۶۸۵۷	۲۶۳۷۲۱	۱۶۷۵۶۹	۷۷۵۵۸	۹۶۱۵۲	۴۳۱۹۱	۳۵۶۷۵۸	۲۱۶۱۰۸	کارشناسی	
۱۱۱۸۵۲	۵۲۲۲۳	۵۹۳۹۴	۵۶۶۰۵	۲۵۲۶۱	۲۷۸۹	۱۱۴۶	۵۲۴۵۸	۲۵۸۱۶	کارشناسی ارشد	
۹۵۰۵	۵۵۸۸	۱۷۶۷	۱۷۶۷	۸۷۱			۷۷۲۸	۴۷۱۷	دکتری حرفه‌ای	
۱۰۲۸۶	۴۳۴۳	۱۲۹۹	۱۱۲۴	۵۵۲	۱۷۵	۱۵	۸۹۸۷	۳۷۷۶	دکتری تخصصی	
۱۰۵۴۱۱۰	۵۱۳۵۳۵	۴۷۳۵۸۹	۳۱۴۱۴۵	۱۲۸۶۶۲	۱۵۹۴۳۳	۷۱۱۴۸	۵۸۰۵۲۱	۳۱۳۷۲۵	جمع	

۲. تعداد دانشجویان در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی

۲-۱. آمار دانشجویان به تفکیک شیوه و نوع تحصیل

جدول زیر تعداد دانشجویان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور در سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰ را برحسب شیوه آموزش نشان می‌دهد. به استناد جدول مذکور ۳۶۸۶۵۸۹ نفر (۹۰ درصد) به صورت روزانه، ۲۱۷۸۶۰ نفر (۵ درصد) شبانه، ۱۹۳۱۸۷ نفر (۴ درصد) فراگیر و ۱۸۹۵۷ نفر (۱ درصد) الکترونیکی مشغول به تحصیل هستند.

جدول ۴. توزیع تعداد دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک شیوه آموزش، نوع تحصیل و جنسیت در سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰

شیوه آموزش	نوع تحصیل	دولتی		غیردولتی				جمع		
		زن	جمع	دانشگاه آزاد اسلامی			زن	جمع		
				جمع	زن	جمع				
حضور	روزانه	۵۰۳۵۸۲	۱۰۴۵۵۶۲	۱۵۰۴۲۵	۳۱۶۹۱۹	۵۹۵۸۲۸	۱۵۳۶۱۹۰	۱۸۵۳۱۰۹	۱۲۴۹۸۳۶	۲۸۹۸۶۷۱
	شبانه	۱۰۷۲۴۰	۲۱۷۸۶۰						۱۰۷۲۴۰	۲۱۷۸۶۰
	جمع	۶۱۰۸۲۳	۱۲۶۳۴۲۲	۱۵۰۴۲۵	۳۱۶۹۱۹	۵۹۵۸۲۸	۱۵۳۶۱۹۰	۱۸۵۳۱۰۹	۱۳۵۷۰۷۶	۳۱۱۶۵۳۱
نیمه حضوری	روزانه	۵۴۶۴۹۹	۷۶۸۶۶۳	۳۹۷	۷۷۹			۷۷۹	۵۴۶۸۹۶	۷۶۹۴۴۲
	فراگیر	۱۱۳۲۷۷	۱۹۳۱۸۷						۱۱۳۲۷۷	۱۹۳۱۸۷
	جمع	۶۵۹۷۷۶	۹۶۱۸۵۰	۳۹۷	۷۷۹			۷۷۹	۶۶۰۱۷۳	۹۶۲۶۲۹
غیرحضوری	روزانه	۱۳۰۰۸	۱۸۴۷۶						۱۳۰۰۸	۱۸۴۷۶
	الکترونیکی	۴۷۶۹	۱۳۳۶۸	۳۰۶۳	۵۵۸۹			۵۵۸۹	۷۸۳۲	۱۸۹۵۷
	جمع	۱۷۷۷۷	۳۱۸۴۴	۳۰۶۳	۵۵۸۹			۵۵۸۹	۲۰۸۴۰	۳۷۴۳۳
جمع	روزانه	۱۰۶۳۰۹۰	۱۸۳۲۷۰۱	۱۵۰۸۲۲	۳۱۷۶۹۸	۵۹۵۸۲۸	۱۵۳۶۱۹۰	۱۸۵۳۸۸۸	۱۸۰۹۷۴۰	۳۶۸۶۵۸۹
	شبانه	۱۰۷۲۴۰	۲۱۷۸۶۰						۱۰۷۲۴۰	۲۱۷۸۶۰
	فراگیر	۱۱۳۲۷۷	۱۹۳۱۸۷						۱۱۳۲۷۷	۱۹۳۱۸۷
	الکترونیکی	۴۷۶۹	۱۳۳۶۸	۳۰۶۳	۵۵۸۹			۵۵۸۹	۷۸۳۲	۱۸۹۵۷
	جمع	۱۲۸۸۳۷۶	۲۲۵۷۱۱۶	۱۵۳۸۸۵	۳۲۳۲۸۷	۵۹۵۸۲۸	۱۵۳۶۱۹۰	۱۸۵۹۴۷۷	۲۰۳۸۰۸۹	۴۱۱۶۵۹۳

مأخذ. مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، گروه آمار و انفورماتیک.

۲-۲. آمار دانشجویان به تفکیک گروه‌های تحصیلی

جدول زیر تعداد دانشجویان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور در سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰ را برحسب گروه‌های مختلف تحصیلی نشان می‌دهد. به موجب جدول مذکور ۱۷۷۸۵۵ نفر (۴ درصد) در گروه پزشکی، ۱۸۵۱۳۷۰ نفر (۴۵ درصد) در گروه علوم انسانی، ۳۰۴۲۲۸ نفر (۷ درصد) در گروه علوم پایه، ۱۳۵۹۸۶۱ نفر (۳۳ درصد) در گروه فنی و مهندسی، ۲۳۸۷۳۱ نفر (۶ درصد) در گروه کشاورزی و دامپزشکی و ۱۸۴۵۴۸ نفر (۵ درصد) در گروه هنر به تحصیل ادامه داده‌اند.

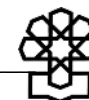
جدول ۵. توزیع تعداد دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک شیوه آموزش، گروه تحصیلی و جنسیت در سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰

شیوه آموزش	دوره تحصیلی	دولتی		غیردولتی				جمع		
		زن	جمع	غیرانتفاعی		دانشگاه آزاد اسلامی		زن	جمع	
				جمع	زن	جمع	زن			
حضور	علوم انسانی	۲۲۷۶۱۴	۴۰۱۵۷۴	۲۸۹۰۲۶	۵۷۲۳۳۲	۷۴۷۳۲	۱۲۲۲۵۹	۶۹۴۵۹۲	۵۹۱۳۸۲	۱۰۹۶۱۶۶
	علوم پایه	۶۶۶۸۱	۱۰۱۳۵۸	۶۹۱۲۰	۹۸۱۶۶	۳۸۳۱	۵۴۱۸	۱۰۴۱۱۴	۱۳۹۶۳۲	۲۰۵۴۷۲
	علوم پزشکی	۸۰۱۱۲	۱۳۷۱۱۰	۴۲۴۱۸	۵۰۳۲۳	۵۵	۵۵	۵۰۳۷۸	۱۲۲۵۸۵	۱۷۷۴۸۸
	فنی و مهندسی	۱۱۸۱۹۱	۴۲۳۷۵۴	۱۲۵۳۵۴	۶۸۱۳۲۲	۴۷۶۱۳	۱۵۲۷۶۳	۸۳۴۰۸۵	۲۹۱۱۵۸	۱۲۵۷۸۳۹
	کشاورزی و دامپزشکی	۵۳۰۹۳	۱۱۳۲۶۳	۳۵۲۷۵	۷۷۸۹۰	۵۱۲۵	۹۱۷۳	۸۷۰۶۳	۹۳۴۹۳	۲۰۰۳۲۶
	هنر	۶۵۱۳۲	۹۶۳۶۳	۳۴۶۲۵	۵۵۶۲۶	۱۹۰۶۹	۲۷۲۵۱	۸۲۸۷۷	۱۱۸۸۳۶	۱۷۹۲۴۰
	جمع	۶۱۰۸۲۳	۱۲۶۳۴۲۲	۵۹۵۸۲۸	۱۵۳۶۱۹۰	۱۵۰۴۲۵	۳۱۶۹۱۹	۱۸۵۳۱۰۹	۲۹۱۱۵۸	۳۱۱۶۵۳۱
نیمه حضوری	علوم انسانی	۵۰۵۲۷۵	۷۳۷۳۰۵	۳۹۷				۷۷۹	۵۰۵۶۷۲	۷۲۸۰۸۴
	علوم پایه	۷۰۸۴۷	۹۸۶۳۸						۷۰۸۴۷	۹۸۶۳۸
	فنی و مهندسی	۵۱۹۰۲	۹۲۱۹۴						۵۱۹۰۲	۹۲۱۹۴
	کشاورزی و دامپزشکی	۲۸۴۰۵	۳۸۴۰۵						۲۸۴۰۵	۳۸۴۰۵
	هنر	۳۳۴۷	۵۳۰۸						۳۳۴۷	۵۳۰۸
	جمع	۶۵۹۷۷۶	۹۶۱۸۵۰	۳۹۷				۷۷۹	۶۶۰۱۷۳	۹۶۲۶۲۹
غیرحضور	علوم انسانی	۱۴۳۴۶	۲۲۱۳۰			۲۷۳۹	۴۹۹۰	۴۹۹۰	۱۷۰۸۵	۲۷۱۲۰
	علوم پایه	۷۵	۱۱۸						۷۵	۱۱۸
	علوم پزشکی	۲۲۶	۳۶۷						۲۲۶	۳۶۷
	فنی و مهندسی	۳۱۳۰	۹۲۲۹	۳۲۴		۵۹۹	۵۹۹	۵۹۹	۳۴۵۴	۹۸۲۸
	جمع	۱۷۷۷۷	۳۱۸۴۴	۳۰۶۳		۵۵۸۹	۵۵۸۹	۵۵۸۹	۲۰۸۴۰	۳۷۴۳۳
جمع	علوم انسانی	۷۴۷۲۳۵	۱۱۵۱۰۰۹	۲۸۹۰۲۶	۵۷۲۳۳۲	۷۷۸۶۸	۱۲۸۰۲۸	۷۰۰۳۶۱	۱۱۱۴۱۲۹	۱۸۵۱۳۷۰
	علوم پایه	۱۳۷۶۰۳	۲۰۰۱۱۴	۶۹۱۲۰	۹۸۱۶۶	۳۸۳۱	۵۴۱۸	۱۰۴۱۱۴	۲۱۰۵۵۴	۳۰۴۲۲۸
	علوم پزشکی	۸۰۳۳۸	۱۳۷۴۷۷	۴۲۴۱۸	۵۰۳۲۳	۵۵	۵۵	۵۰۳۷۸	۱۲۲۸۱۱	۱۷۷۸۵۵
	فنی و مهندسی	۱۷۳۲۲۳	۵۲۵۱۷۷	۱۲۵۳۵۴	۶۸۱۳۲۲	۴۷۹۳۷	۱۵۳۳۶۲	۸۳۴۶۸۴	۲۴۵۵۱۴	۱۳۵۹۸۶۱
	کشاورزی و دامپزشکی	۸۱۴۹۸	۱۵۱۶۶۸	۳۵۲۷۵	۷۷۸۹۰	۵۱۲۵	۹۱۷۳	۸۷۰۶۳	۱۲۱۸۹۸	۲۳۸۷۳۱
	هنر	۶۸۴۷۹	۱۰۱۶۷۱	۳۴۶۲۵	۵۵۶۲۶	۱۹۰۶۹	۲۷۲۵۱	۸۲۸۷۷	۱۲۲۱۷۳	۱۸۴۵۴۸
	جمع	۱۲۸۸۳۷۶	۲۲۵۷۱۱۶	۵۹۵۸۲۸	۱۵۳۶۱۹۰	۱۵۲۸۸۵	۳۲۳۲۸۷	۱۸۵۹۴۷۷	۲۰۳۸۰۸۹	۴۱۱۶۵۹۳

مأخذ. مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، گروه آمار و انفورماتیک.

۲-۳. آمار دانشجویان به تفکیک دوره‌های تحصیلی

جدول زیر تعداد دانشجویان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور در سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰ را برحسب مقطع تحصیلی نشان می‌دهد. براساس این ۱۰۵۳۰۸۶ نفر (۲۶ درصد) در دوره کاردانی، ۲۶۸۰۸۱۷ نفر (۶۵ درصد) در دوره کارشناسی، ۲۹۰۶۷۹ نفر (۷ درصد) در دوره کارشناسی ارشد، ۵۳۱۰۱ نفر (۱ درصد) در دوره دکتری حرفه‌ای و ۳۸۹۱۰ نفر (۱ درصد) در دوره تحصیلی دکتری تخصصی به تحصیل مشغول هستند.

جدول ٦. توزیع تعداد دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک شیوه آموزش، دوره (مقطع) تحصیلی و جنسیت در سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰

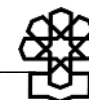
شیوه آموزش	دوره تحصیلی	دولتی		غیردولتی				جمع		
		زن	جمع	غیرانتفاعی		دانشگاه آزاد اسلامی		زن	جمع	
				جمع	زن	جمع	زن			
حضور	کاردانی	۲۱۵۳۶۱	۵۳۰۵۵۰	۱۱۷۶۳۵	۴۰۱۳۱۰	۴۹۷۵۴	۱۰۲۲۳۳	۵۰۳۵۴۳	۲۸۲۷۵۰	۱۰۲۴۰۹۳
	کارشناسی	۳۰۱۰۹۱	۵۳۷۸۶۷	۴۰۸۱۲۰	۹۸۳۲۱۶	۹۸۱۱۷۷	۲۰۷۳۵۳	۱۱۹۰۵۶۹	۸۰۷۳۸۸	۱۷۲۸۴۳۶
	کارشناسی ارشد	۵۷۳۰۰	۱۲۰۴۷۸	۶۲۲۱۵	۱۳۵۱۸۵	۲۴۱۴	۶۷۲۴	۱۴۱۹۰۹	۱۲۱۹۲۹	۲۶۲۳۸۷
	دکتری حرفه‌ای	۲۴۵۴۴	۴۰۷۹۲	۶۲۰۹	۱۲۳۰۹			۱۲۳۰۹	۳۰۷۵۳	۵۳۱۰۱
	دکتری تخصصی	۱۲۵۲۷	۳۳۷۳۵	۱۶۴۹	۴۱۷۰	۸۰	۶۰۹	۴۷۷۹	۱۴۲۵۶	۳۸۵۱۴
	جمع	۶۱۰۸۲۳	۱۲۶۳۴۲۲	۵۹۵۸۲۸	۱۵۳۶۱۹۰	۱۵۰۴۲۵	۲۱۶۹۱۹	۱۸۵۳۱۰۹	۱۳۵۷۰۷۶	۳۱۱۶۵۳۱
نیمه‌حضور	کاردانی	۲۲۵	۵۱۷						۲۲۵	۵۱۷
	کارشناسی	۶۴۷۶۶۶	۹۳۹۸۱۸			۳۹۷	۷۷۹	۷۷۹	۶۴۸۰۶۳	۹۴۰۵۹۷
	کارشناسی ارشد	۱۱۷۷۴	۲۱۱۲۶						۱۱۷۷۴	۲۱۱۲۶
	دکتری تخصصی	۱۱۱	۳۸۹						۱۱۱	۳۸۹
	جمع	۶۵۹۷۷۶	۹۶۱۸۵۰			۳۹۷	۷۷۹	۷۷۹	۶۶۰۱۷۳	۹۶۲۶۲۹
غیرحضور	کاردانی	۱۳۰۰۸	۱۸۴۷۶						۱۳۰۰۸	۱۸۴۷۶
	کارشناسی	۲۵۳۵	۷۰۹۹			۲۶۱۰	۴۶۸۵	۴۶۸۵	۵۱۴۵	۱۱۷۸۴
	کارشناسی ارشد	۲۲۳۰	۶۲۶۲			۴۵۳	۹۰۴	۹۰۴	۲۶۸۳	۷۱۶۶
	دکتری تخصصی	۴	۷						۴	۷
	جمع	۱۷۷۷۷	۳۱۸۴۴			۳۰۶۳	۵۵۸۹	۵۵۸۹	۲۰۸۴۰	۳۷۴۳۳
جمع	کاردانی	۲۲۸۵۹۴	۵۳۹۵۴۳	۱۱۷۶۳۵	۴۰۱۳۱۰	۴۹۷۵۴	۱۰۲۲۳۳	۵۰۳۵۴۳	۲۹۵۹۸۳	۱۰۵۳۰۸۶
	کارشناسی	۹۵۱۲۹۲	۱۴۸۴۷۸۴	۴۰۸۱۲۰	۹۸۳۲۱۶	۱۰۱۱۸۴	۲۱۲۸۱۷	۱۱۹۶۰۳۳	۱۴۶۰۵۹۶	۲۶۸۰۸۱۷
	کارشناسی ارشد	۷۱۳۰۴	۱۴۷۸۶۶	۶۲۲۱۵	۱۳۵۱۸۵	۲۸۶۷	۷۶۲۸	۱۴۲۸۱۳	۱۴۴۳۸۶	۲۹۰۶۷۹
	دکتری حرفه‌ای	۲۴۵۴۴	۴۰۷۹۲	۶۲۰۹	۱۲۳۰۹			۱۲۳۰۹	۳۰۷۵۳	۵۳۱۰۱
	دکتری تخصصی	۱۲۶۴۲	۳۴۱۳۱	۱۶۴۹	۴۱۷۰	۸۰	۶۰۹	۴۷۷۹	۱۴۳۷۱	۳۸۹۱۰
	جمع	۱۲۸۱۳۷۶	۲۲۵۷۱۱۶	۵۹۵۸۲۸	۱۵۳۶۱۹۰	۱۵۳۸۸۵	۳۲۳۲۸۷	۱۸۵۹۴۷۷	۲۰۳۸۰۸۹	۴۱۱۶۵۹۳

مأخذ. مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، گروه آمار و انفورماتیک.

۳. تعداد دانش‌آموختگان در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی

۳-۱. آمار دانش‌آموختگان به تفکیک شیوه و نوع تحصیل

جدول زیر تعداد دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور در سال تحصیلی ۱۳۸۸-۱۳۸۹ را برحسب شیوه آموزش نشان می‌دهد. به‌موجب جدول مذکور ۵۴۸۸۶۵ نفر (۹۰ درصد) از دوره‌های روزانه، ۵۱۹۹۴ نفر (۹ درصد) شبانه، ۴۸۴۱ نفر (۱ درصد) فراگیر و ۱۴۲۱ نفر به‌صورت الکترونیکی، فارغ‌التحصیل شده‌اند.

جدول ۷. توزیع تعداد دانش‌آموختگان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک شیوه آموزش، نوع تحصیل و جنسیت در سال تحصیلی ۱۳۸۸-۱۳۸۹

جمع*	غیردولتی						دولتی		نوع تحصیل	شیوه آموزش
	جمع		غیرانتفاعی		دانشگاه آزاد اسلامی		جمع	زن		
	زن	جمع	زن	جمع	زن	جمع				
۵۲۱۶۸۱	۱۹۴۷۳۶	۳۳۴۶۸۴	۵۶۳۰۶	۲۸۲۶۷	۲۷۸۳۷۸	۱۱۲۳۰۰	۱۸۶۹۹۷	۵۴۱۶۹	روزانه	حضوری
۵۱۹۹۴	۲۵۲۰۲						۵۱۹۹۴	۲۵۲۰۲	شبانه	
۵۷۳۶۷۵	۲۱۹۹۳۸	۳۳۴۶۸۴	۵۶۳۰۶	۲۸۲۶۷	۲۷۸۳۷۸	۱۱۲۳۰۰	۲۳۸۹۹۱	۷۹۳۷۱	جمع	
۲۷۱۸۴	۲۰۰۴۷	۱۲۳	۱۲۳	۵۲			۲۷۰۶۱	۱۹۹۹۵	روزانه	نیمه‌حضوری
۴۸۴۱	۳۴۹۴						۴۸۴۱	۳۴۹۴	فراگیر	
۳۲۰۲۵	۲۳۵۴۱	۱۲۳	۱۲۳	۵۲			۳۱۹۰۲	۲۳۴۸۹	جمع	
۱۴۲۱	۴۹۱	۹۲	۹۲	۶۴			۱۳۲۹	۴۲۷	الکترونیکی	غیرحضوری
۱۴۲۱	۴۹۱	۹۲	۹۲	۶۴			۱۳۲۹	۴۲۷	جمع	
۵۴۸۸۶۵	۲۱۴۷۸۳	۳۳۴۸۰۷	۵۶۴۲۹	۲۸۳۱۹	۲۷۸۳۷۸	۱۱۲۳۰۰	۲۱۴۰۵۸	۷۴۱۶۴	روزانه	
۵۱۹۹۴	۲۵۲۰۲						۵۱۹۹۴	۲۵۲۰۲	شبانه	
۴۸۴۱	۳۴۹۴						۴۸۴۱	۳۴۹۴	فراگیر	
۱۴۲۱	۴۹۱	۹۲	۹۲	۶۴			۱۳۲۹	۴۲۷	الکترونیکی	
۶۰۷۱۲۱	۲۴۳۹۷۰	۳۳۴۸۹۹	۵۶۵۲۱	۲۸۳۸۳	۲۷۸۳۷۸	۱۱۲۳۰۰	۲۷۲۲۲۲	۱۰۳۲۸۷	جمع	

مأخذ. مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، گروه آمار و انفورماتیک.

* دانشگاه جامع علمی کاربردی، آمار دانش‌آموختگان را به تفکیک جنسیت ارائه نکرده است. از این رو این تعداد فقط در ستون جمع لحاظ شده است.

۲-۳. آمار دانش‌آموختگان به تفکیک گروه‌های تحصیلی

جدول زیر تعداد دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور در سال تحصیلی ۱۳۸۸-۱۳۸۹ را برحسب گروه‌های مختلف تحصیلی نشان می‌دهد. به‌موجب جدول مذکور ۳۲۶۹۰ نفر (۸ درصد) از گروه پزشکی، ۲۴۳۳۹۶ نفر (۶۰ درصد) از گروه علوم انسانی، ۳۹۹۴۰ نفر (۱۰ درصد) از گروه علوم پایه، ۲۲۲۶۹ نفر (۵ درصد) از گروه فنی و مهندسی، ۳۵۱۶۶ نفر (۹ درصد) در گروه کشاورزی و دامپزشکی و ۳۳۲۳۷ نفر (۸ درصد) از گروه هنر دانش‌آموخته شده‌اند.

جدول ۸. توزیع تعداد دانش‌آموختگان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک شیوه آموزش، گروه تحصیلی و جنسیت در سال تحصیلی ۱۳۸۸-۱۳۸۹

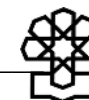
جمع	غیردولتی						دولتی		گروه تحصیلی	شیوه آموزش
	جمع	غیرانتفاعی		دانشگاه آزاد اسلامی		جمع	زن			
		جمع	زن	جمع	زن					
۲۱۸۰۱۰	۱۰۳۴۷۵	۱۴۶۷۹۷	۲۳۶۲۱	۱۴۰۶۴	۱۲۳۱۷۶	۶۳۷۵۳	۷۱۲۱۳	۲۵۶۵۸	علوم انسانی	
۲۴۴۹۹	۲۳۷۲۳	۱۸۲۲۳	۷۸۰	۵۵۳	۱۷۴۴۳	۱۲۷۰۳	۱۶۲۷۶	۱۰۴۶۷	علوم پایه	
۳۳۶۸۹	۲۲۳۹۱	۶۸۳۴			۶۸۳۴	۵۶۵۹	۲۵۸۵۵	۱۶۷۳۲	علوم پزشکی	
۲۲۰۴۹۶	۴۰۲۸۰	۱۳۴۲۸۱	۲۵۳۴۸	۹۳۹۹	۱۰۸۹۳۳	۲۰۰۷۶	۸۶۲۱۵	۱۰۸۰۵	فنی و مهندسی	
۳۳۹۴۹	۱۴۴۵۷	۱۶۳۳۶	۱۵۰۷	۸۷۰	۱۴۸۲۹	۶۱۷۰	۱۸۶۱۳	۷۴۱۷	کشاورزی و دامپزشکی	
۳۳۰۳۲	۱۵۶۱۲	۱۲۲۱۳	۵۰۵۰	۳۳۸۱	۷۱۶۳	۳۹۳۹	۲۰۸۱۹	۸۲۹۲	هنر	
۵۷۳۶۷۵	۲۱۹۹۳۸	۳۳۶۶۸۴	۵۶۳۰۶	۲۸۲۶۷	۲۷۸۳۷۸	۱۱۲۳۰۰	۲۲۸۹۹۱	۷۹۳۷۱	جمع	
۲۵۰۹۵	۱۸۲۹۷	۱۲۳	۱۲۳	۵۲			۲۴۹۷۲	۱۸۲۴۵	علوم انسانی	
۵۴۴۱	۴۳۵۷						۵۴۴۱	۴۳۵۷	علوم پایه	
۱۰۶۷	۶۰۱						۱۰۶۷	۶۰۱	فنی و مهندسی	
۲۱۷	۱۴۴						۲۱۷	۱۴۴	کشاورزی و دامپزشکی	
۲۰۵	۱۴۲						۲۰۵	۱۴۲	هنر	
۳۲۰۲۵	۲۳۵۴۱	۱۲۳	۱۲۳	۵۲			۳۱۹۰۲	۲۳۴۸۹	جمع	
۲۹۱	۱۶۴	۹۲	۹۲	۶۴			۱۹۹	۱۰۰	علوم انسانی	
۱							۱		علوم پزشکی	
۱۱۲۹	۳۲۷						۱۱۲۹	۳۲۷	فنی و مهندسی	
۱۴۲۱	۴۹۱	۹۲	۹۲	۶۴			۱۳۲۹	۴۲۷	جمع	
۲۴۳۳۹۶	۱۲۱۹۳۶	۱۴۷۰۱۲	۳۳۸۳۶	۱۴۱۸۰	۱۲۳۱۷۶	۶۳۷۵۳	۹۶۳۸۴	۴۴۰۰۳	علوم انسانی	
۳۹۹۴۰	۲۸۰۸۰	۱۸۲۲۳	۷۸۰	۵۵۳	۱۷۴۴۳	۱۲۷۰۳	۲۱۷۱۷	۱۴۸۲۴	علوم پایه	
۳۲۶۹۰	۲۲۳۹۱	۶۸۳۴			۶۸۳۴	۵۶۵۹	۲۵۸۵۶	۱۶۷۳۲	علوم پزشکی	
۲۲۲۶۹۲	۴۱۲۰۸	۱۳۴۲۸۱	۲۵۳۴۸	۹۳۹۹	۱۰۸۹۳۳	۲۰۰۷۶	۸۸۴۱۱	۱۱۷۳۳	فنی و مهندسی	
۲۵۱۶۶	۱۴۶۰۱	۱۶۳۳۶	۱۵۰۷	۸۷۰	۱۴۸۲۹	۶۱۷۰	۱۸۸۳۰	۷۵۶۱	کشاورزی و دامپزشکی	
۳۳۳۳۷	۱۵۷۵۴	۱۲۲۱۳	۵۰۵۰	۳۳۸۱	۷۱۶۳	۳۹۳۹	۲۱۰۲۴	۸۴۳۴	هنر	
۶۰۷۱۲۱	۲۴۳۹۷۰	۳۳۶۸۹۹	۵۶۵۲۱	۲۸۳۸۳	۲۷۸۳۷۸	۱۱۲۳۰۰	۲۷۲۲۲۲	۱۰۳۲۸۷	جمع	

مأخذ. مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، گروه آمار و انفورماتیک.

* دانشگاه جامع علمی کاربردی، آمار دانش‌آموختگان را به تفکیک جنسیت ارائه نکرده است از این رو این تعداد فقط در ستون جمع لحاظ شده است.

۳-۳. آمار دانش‌آموختگان به تفکیک دوره‌های تحصیلی

جدول زیر تعداد دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور در سال تحصیلی ۱۳۸۸-۱۳۸۹ را برحسب مقطع تحصیلی نشان می‌دهد. براساس جدول مذکور ۲۶۰۷۰۲ نفر (۴۳ درصد) از دوره کاردانی، ۲۹۸۸۳۵ نفر (۴۹ درصد) از دوره کارشناسی، ۳۷۷۱۵ نفر (۶ درصد) در دوره کارشناسی ارشد، ۵۰۸۱ نفر (۱ درصد) از دوره دکتری حرفه‌ای و ۴۷۸۸ نفر (۱ درصد) از دوره دکتری تخصصی دانش‌آموخته شده‌اند.

جدول ۹. توزیع تعداد دانش‌آموختگان مؤسسه آموزش عالی کشور به تفکیک شیوه آموزش، دوره تحصیلی و جنسیت در سال تحصیلی ۱۳۸۸-۱۳۸۹

جمع	غیردولتی						دولتی		دوره تحصیلی	شیوه آموزش
	جمع	غیرانتفاعی		دانشگاه آزاد		جمع	زن			
		جمع	زن	جمع	زن			جمع		
۲۶۰۳۰۱	۷۰۶۵۵	۱۳۲۵۷۸	۲۶۲۱۸	۱۳۹۶۹	۱۰۶۳۶۰	۳۴۷۸۶	۱۲۷۷۲۳	۲۱۹۰۰	کاردانی	
۲۶۷۲۵۸	۱۲۸۱۹۸	۱۸۵۳۴۰	۲۹۱۹۵	۱۳۹۵۱	۱۵۶۱۴۵	۷۰۹۴۲	۸۱۹۱۸	۴۴۰۰۵	کارشناسی	
۳۶۲۴۷	۱۵۸۸۴	۱۴۸۸۹	۸۶۲	۳۴۴	۱۴۰۲۷	۵۶۶۸	۲۱۳۵۸	۹۸۷۲	کارشناسی ارشد	
۵۰۸۱	۲۹۷۰	۱۴۰۱			۱۴۰۱	۷۶۲	۳۶۸۰	۲۲۰۸	دکتری حرفه ای	
۴۷۸۸	۱۵۳۱	۴۷۶	۳۱	۳	۴۴۵	۱۴۲	۴۳۱۲	۱۳۸۶	دکتری تخصصی	
۵۷۳۶۷۵	۲۱۹۹۳۸	۳۳۴۶۸۴	۵۶۲۰۶	۲۸۲۶۷	۲۷۸۳۷۸	۱۱۲۳۰۰	۲۳۸۹۹۱	۷۹۳۷۱	جمع	
۴۰۱	۲۹۷						۴۰۱	۲۹۷	کاردانی	
۳۰۵۹۶	۲۲۶۷۸	۱۲۳	۱۲۳	۵۲			۳۰۴۷۳	۲۲۶۲۶	کارشناسی	
۱۰۲۸	۵۶۶						۱۰۲۸	۵۶۶	کارشناسی ارشد	
۳۲۰۲۵	۲۳۵۴۱	۱۲۳	۱۲۳	۵۲			۳۱۹۰۲	۲۳۴۸۹	جمع	
۹۸۱	۳۰۶	۸۳	۸۳	۵۹			۸۹۸	۲۴۷	کارشناسی	
۴۴۰	۱۸۵	۹	۹	۵			۴۳۱	۱۸۰	کارشناسی ارشد	
۱۴۲۱	۴۹۱	۹۲	۹۲	۶۴			۱۳۲۹	۴۲۷	جمع	
۲۶۰۷۰۲	۷۰۹۵۲	۱۳۲۵۷۸	۲۶۲۱۸	۱۳۹۶۹	۱۰۶۳۶۰	۳۴۷۸۶	۱۲۸۱۲۴	۲۲۱۹۷	کاردانی	
۲۹۸۸۳۵	۱۵۱۸۱۲	۱۸۵۵۴۶	۲۹۴۰۱	۱۴۰۶۲	۱۵۶۱۴۵	۷۰۹۴۲	۱۱۳۲۸۹	۶۶۸۱۷۸	کارشناسی	
۳۷۷۱۵	۱۶۶۳۵	۱۴۸۹۸	۸۷۱	۳۴۹	۱۴۰۲۷	۵۶۶۸	۲۲۸۱۷	۱۰۶۱۸	کارشناسی ارشد	
۵۰۸۱	۲۹۷۰	۱۴۰۱			۱۴۰۱	۷۶۲	۳۶۸۰	۲۲۰۸	دکتری حرفه‌ای	
۴۷۸۸	۱۵۳۱	۴۷۶	۳۱	۳	۴۴۵	۱۴۲	۴۳۱۲	۱۳۸۶	دکتری تخصصی	
۶۰۷۱۲۱	۲۴۳۹۷۰	۳۳۴۸۹۹	۵۶۵۲۱	۲۸۳۸۳	۲۷۸۳۷۸	۱۱۲۳۰۰	۲۷۲۲۲۲	۱۰۳۲۸۷	جمع	

مأخذ. مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، گروه آمار و انفورماتیک.

* دانشگاه جامع علمی کاربردی، آمار دانش‌آموختگان را به تفکیک جنسیت ارائه نکرده است. از این رو این تعداد فقط در ستون جمع لحاظ شده است.

۴. آمار کادر آموزشی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی به تفکیک مرتبه علمی

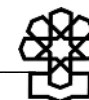
طبق جدول زیر، در مجموع ۷۱۳۱۲ نفر کادر آموزشی تمام‌وقت دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی کشور را تشکیل می‌دهند که از این تعداد ۲۷۰۸ نفر در مرتبه استادی قرار دارند و مابقی در مراتب دانشیاری، استادیاری، مربی و مربی آموزشی قرار می‌گیرند.

از تعداد کل کادر آموزشی تمام‌وقت، ۶۳۸۱۸ نفر هیئت علمی دارای مراتب دانشگاهی و ۷۴۹۴

نفر را سایر مدرسین تشکیل می‌دهند.

کادر آموزشی پاره‌وقت در مجموع از ۱۴۷۰۵۶ نفر متشکل است که از این عده ۲۰۴۱ نفر در

مراتب استادی و دانشیاری قرار دارند.

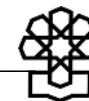
جدول ۱۰. توزیع تعداد آموزشگران دانشگاهی مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک نوع خدمت، مرتبه علمی و جنسیت در سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰

جمع		جمع	غیردولتی				دولتی		مرتبه علمی	نوع خدمت
			غیرانتفاعی		دانشگاه آزاد اسلامی		جمع	زن		
			جمع	زن	جمع	زن				
۲۷۰۸	۲۲۸	۵۹۹	۷۴	۲	۵۲۵	۴۹	۲۱۰۹	۱۸۷	استاد	
۵۷۶۲	۸۲۰	۷۶۸	۸۰	۰	۶۸۸	۷۴	۴۹۹۴	۷۴۶	دانشیار	
۲۵۱۳۷	۴۹۹۷	۷۷۰۲	۵۶۸	۵۸	۷۱۳۴	۱۵۸۶	۱۷۴۲۵	۲۳۵۲	استادیار	
۲۸۷۲۳	۷۹۳۲	۲۱۳۲۴	۲۰۲۰	۴۲۴	۱۹۳۰۴	۵۴۲۴	۷۳۹۹	۲۰۸۴	مربی	
۱۴۸۸	۵۲۴	۶۸۸	۲۸	۴	۶۶۰	۲۳۷	۸۰۰	۲۸۳	مربی آموزشیار	
۶۳۸۱۸	۱۴۵۱۱	۳۱۰۸۱	۲۷۷۰	۴۸۸	۲۸۳۱۱	۷۳۷۰	۳۲۷۳۷	۶۶۵۳	جمع هیئت علمی	
۷۴۹۴	۱۴۷۱	۱۶۵	۱۶۵	۵۴			۷۳۲۹	۱۴۱۷	سایر مدرسین	
۷۱۳۱۲	۱۵۹۸۲	۳۱۳۲۶	۲۹۳۵	۵۴۲	۲۸۳۱۱	۷۳۷۰	۴۰۰۶۶	۸۰۷۰	جمع	
۸۲۳	۹۰	۵۰۳	۲۶۵	۵۳	۲۳۸	۱۰	۳۲۰	۲۷	استاد	
۱۲۱۹	۷۹	۵۱۰	۲۱۱	۱۱	۲۹۹	۱۹	۷۰۹	۴۹	دانشیار	
۷۹۸۷	۸۸۲	۴۲۲۹	۱۱۱۸	۱۱۷	۳۱۱۱	۳۴۹	۳۷۵۸	۴۱۶	استادیار	
۴۱۹۶۲	۱۰۷۶۴	۳۶۵۷۱	۹۸۷۲	۲۶۸۳	۲۶۶۹۹	۶۷۲۹	۵۳۹۱	۱۳۵۲	مربی	
۳۲۶۵	۱۰۱۷	۲۶۲۲	۱۶۳	۵۷	۲۴۵۹	۷۶۲	۶۴۳	۱۹۸	مربی آموزشیار	
۵۵۲۵۶	۱۲۸۳۲	۴۴۴۳۵	۱۱۶۲۹	۲۹۲۱	۳۲۸۰۶	۷۸۶۹	۱۰۸۲۱	۲۰۴۲	جمع هیئت علمی	
۹۱۸۰۰	۲۴۰۹۲	۲۰۶۴۴	۵۶۷۲	۱۵۰۷	۱۴۹۷۲	۴۶۱۶	۷۱۱۵۶	۱۷۹۶۹	سایر مدرسین	
۱۴۷۰۵۶	۳۶۹۳۴	۶۵۰۷۹	۱۷۳۰۱	۴۴۲۸	۴۷۷۷۸	۱۲۴۸۵	۸۱۹۱۷	۲۰۰۱۱	جمع	
۳۵۳۱	۳۲۸	۱۱۰۲	۳۳۹	۵۵	۷۶۳	۵۹	۲۴۲۹	۲۱۴	استاد	
۶۹۸۱	۸۹۹	۱۲۷۸	۲۹۱	۱۱	۹۸۷	۹۳	۵۷۰۳	۷۹۵	دانشیار	
۳۲۱۲۴	۵۸۱۷۹	۱۱۹۳۱	۱۶۸۶	۱۷۵	۱۰۲۴۵	۱۹۳۵	۲۱۱۹۳	۳۷۶۹	استادیار	
۷۰۶۸۵	۱۸۶۹۶	۵۷۸۹۵	۱۱۸۹۲	۳۱۰۷	۴۶۰۰۳	۱۲۱۵۳	۱۲۷۹۰	۳۴۳۶	مربی	
۴۷۵۳	۱۵۴۱	۳۳۱۰	۱۹۱	۶۱	۳۱۱۹	۹۹۹	۱۴۴۳	۴۸۱	مربی آموزشیار	
۹۹۲۹۴	۲۵۵۶۳	۲۰۸۰۹	۵۸۳۷	۱۵۶۱	۱۴۹۷۲	۴۶۱۶	۷۸۴۸۵	۱۹۳۸۶	سایر مدرسین	
۲۱۸۳۶۸	۵۲۹۰۶	۹۶۳۲۵	۲۰۲۳۶	۴۹۷۰	۷۶۰۸۹	۱۹۸۵۵	۱۲۲۰۴۳	۲۸۰۸۱	جمع	

مأخذ. مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، گروه آمار و انفورماتیک.

جدول ۱۱. توزیع تعداد دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک استان محل تحصیل و دوره تحصیلی در سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰

دوره (مقطع) تحصیلی						استان محل تحصیل
جمع	دکتری تخصصی	دکتری حرفه‌ای	کارشناسی ارشد	کارشناسی	کاردانی	
۲۱۱۹۴۲	۱۷۵۵	۳۶۰۱	۱۵۶۴۶	۱۴۷۲۱۳	۴۳۷۲۷	آذربایجان شرقی
۱۲۰۸۷۰	۳۵۱	۱۴۸۹	۵۸۱۶	۸۳۱۸۲	۳۰۰۳۲	آذربایجان غربی
۶۳۸۹۸	۴۶	۷۷۹	۲۲۰۶	۴۳۴۴۹	۱۷۳۱۸	اردبیل
۲۹۴۱۶۳	۲۹۴۲	۳۸۷۰	۱۹۱۸۷	۲۰۴۵۷۸	۶۳۵۸۶	اصفهان
۹۲۷۱۱	۱۱۰۰	۶۰۳	۸۵۱۷	۵۹۶۲۱	۲۲۸۷۰	البرز
۴۴۴۴۴	۴	۲۸۶	۵۴۱	۲۶۷۶۴	۱۶۸۴۹	ایلام
۵۹۷۴۲	۱۳	۲۸۶	۱۶۴۰	۳۸۵۴۵	۱۹۲۵۸	بوشهر
۷۰۰۴۳۵	۲۱۲۸۹	۱۲۸۶۵	۱۰۳۲۹۶	۳۸۸۳۹۲	۱۷۴۵۹۳	تهران
۴۵۴۵۸	۷۴	۱۱۷۸	۱۳۶۸	۲۹۹۲۹	۱۲۹۰۹	چهارمحال و بختیاری
۴۲۷۴۳	۷۱	۴۰۷	۲۵۰۱	۳۲۰۰۲	۷۷۶۲	خراسان جنوبی
۲۴۵۲۱۸	۲۶۶۹	۳۴۸۸	۱۳۹۵۵	۱۵۷۲۱۱	۶۷۷۹۵	خراسان رضوی
۳۵۱۶۹		۵۴	۸۳۰	۲۳۴۸۷	۱۰۷۹۸	خراسان شمالی
۲۳۴۸۱۴	۱۱۶۸	۲۱۳۷	۱۱۰۰۱	۱۵۵۳۱۵	۶۵۱۹۳	خوزستان
۷۱۸۰۴	۲۴۱	۵۸۸	۴۶۲۶	۵۰۴۴۲	۱۵۹۰۷	زنجان
۹۴۱۹۳	۲۶۵	۱۷۶۸	۸۷۷۳	۶۳۴۷۹	۱۹۹۰۸	سمنان
۸۶۰۵۵	۳۵۳	۱۴۷۹	۴۱۶۵	۵۹۰۲۵	۲۱۰۳۳	سیستان و بلوچستان
۲۵۴۷۴۰	۱۹۱۰	۳۵۹۲	۱۴۱۰۶	۱۷۴۲۸۲	۶۰۸۵۰	فارس
۱۱۵۱۳۷	۲۷۷	۶۷۳	۶۳۶۰	۷۴۵۲۳	۳۳۳۰۴	قزوین
۵۰۷۰۸	۸۱۸	۵۷۶	۶۲۸۳	۳۲۹۸۳	۱۰۰۴۸	قم
۵۶۷۵۵	۹۷	۷۵۰	۱۵۰۵	۴۱۹۸۱	۱۲۴۲۲	کردستان
۱۵۸۰۶۷	۵۹۳	۲۳۳۸	۹۰۵۳	۱۰۹۳۰۲	۳۶۷۸۱	کرمان
۸۲۹۲۷	۳۶۴	۱۱۷۳	۲۶۲۱	۵۷۶۴۶	۲۱۱۲۳	کرمانشاه
۴۷۴۹۲	۱۹	۳۰۳	۱۳۲۶	۳۱۶۳۵	۱۴۲۰۹	کهگیلویه و بویراحمد

دوره (مقطع) تحصیلی						استان محل تحصیل
جمع	دکتری تخصصی	دکتری حرفه‌ای	کارشناسی ارشد	کارشناسی	کاردانی	
۸۳۱۱۰	۱۶۳	۴۰۴	۲۹۰۱	۵۳۳۰۴	۲۶۳۳۸	گلستان
۱۲۲۹۲۳	۴۶۱	۱۰۶۷	۵۱۲۵	۷۲۳۱۹	۴۳۹۵۱	گیلان
۸۹۹۵۲	۷	۳۹۴	۲۵۸۰	۵۸۰۸۴	۲۸۸۱۷	لرستان
۲۴۰۳۳۶	۶۵۳	۲۳۶۷	۱۲۰۲۸	۱۶۰۷۴۷	۶۴۵۴۱	مازندران
۱۱۷۶۱۸	۱۸۲	۴۱۰	۸۵۴۳	۸۴۰۴۸	۲۴۴۳۵	مرکزی
۶۸۸۹۸	۱۵۳	۲۲۴۲	۵۶۴۵	۳۹۶۰۴	۲۱۲۵۴	هرمزگان
۹۶۱۷۷	۵۱۰	۸۴۷	۴۶۶۵	۶۴۶۴۶	۲۵۵۰۹	همدان
۸۸۰۹۴	۳۶۲	۱۰۸۷	۳۷۷۰	۶۲۹۷۹	۱۹۸۹۶	یزد
۴۱۱۶۵۹۳	۳۸۹۱۰	۵۳۱۰۱	۲۹۰۶۷۹	۲۶۸۰۸۱۷	۱۰۵۳۰۸۶	جمع

جدول ۱۱ تعداد دانشجویان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور را به تفکیک محل تحصیل و دوره تحصیلی نمایش می‌دهد. براساس جدول مذکور بیشترین تعداد دانشجویان در استان تهران و کمترین در استان خراسان جنوبی مشغول به تحصیل هستند.

منابع و مأخذ

۱. آمار آموزش عالی ایران سال ۱۳۸۹-۱۳۹۰، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی.
۲. شورای عالی انقلاب فرهنگی، مصوبات جلسات ۳۸۷ - ۱۳۷۵/۹/۶ و ۶۰۸-۱۳۸۶/۴/۱۹.
۳. قانون برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران.
۴. بررسی بند «الف» ماده (۴۹) قانون برنامه چهارم توسعه کشور، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
۵. نرم‌افزار لوح حق، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
۶. گزارش دریافتی از معاونت آموزش وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۲۰۹۷

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: با نمایندگان مردم در مجلس نهم ۱۱. آشنایی با بخش آموزش عالی

نام دفتر: مطالعات اجتماعی (گروه آموزش و تحقیقات)

تهیه و تدوین: احمد داوری، محمد عزیزی

همکار: فاطمه سبزعلی

ناظر علمی: علی اخوان بهبهانی

متقاضی: معاونت پژوهشی

ویراستار ادبی: —

ویراستار تخصصی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. آموزش عالی

۲. تصمیم‌گیری

۳. چالش‌ها

۴. آمار

تاریخ انتشار: ۱۳۹۰/۱۱/۳